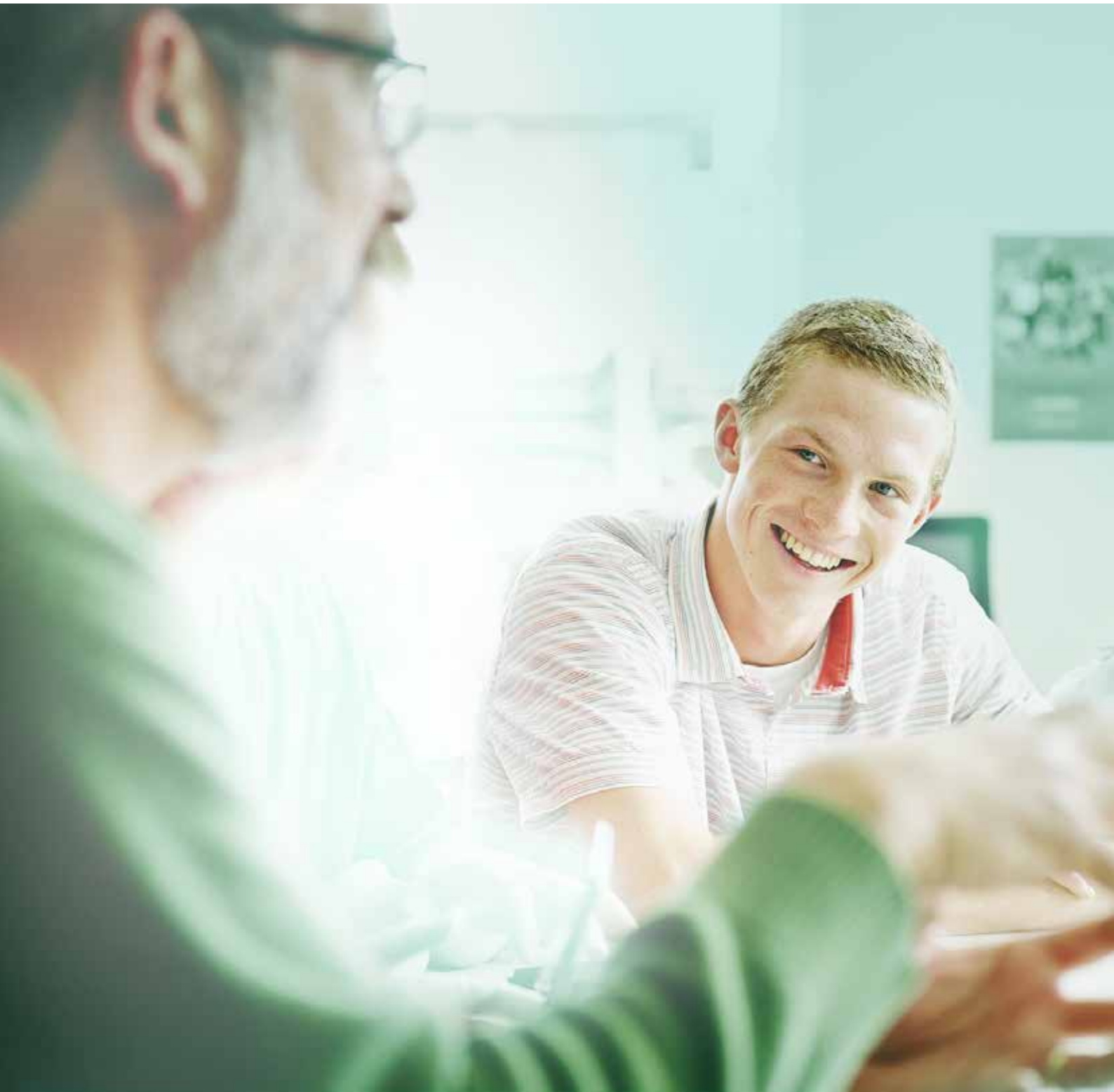

OPPIMISEN JA OPIKSELUN TUKI OPPISOPIMUSKOULUTUKSESSA

TUETUN OPPISOPIMUKSEN KÄSIKIRJA

SISÄLLYS

1 KÄSIKIRJAN JOHDANTO	4
2 OPPISOPIMUSKOULUTUS	5
2.1 Oppisopimuskoulutus ja tuettu oppisopimus	5
2.1.1 Tuetun oppisopimuksen prosessikuvauksia	5
2.2 Opintojen henkilökohtaistaminen oppisopimuskoulutuksessa	5
2.2.1 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	6
2.2.2 Henkilökohtainen opiskeluohjelma	6
2.2.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)	6
2.2.4 Opintojen henkilökohtaistaminen näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa	7
2.2.5 Opintojen henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa	7
2.3 Esteettömyys ja SORA-lainsäädäntö	7
3 OHJAUS JA TUKI OPPISOPIMUSKOULUTUKSESSA	9
3.1 Yleinen tuki ja ohjaus	9
3.2 Erityinen tuki	10
3.3 Erityisryhmät tuetun oppisopimuksen kohderyhmänä	10
3.3.1 Osatyökykyisten oppisopimuskoulutus	10
3.3.2 Vankien oppisopimuskoulutus	11
3.3.3 Maahanmuuttajat	12
3.3.4 Lievästi kehitysvammaisten oppisopimuskoulutus	12
4 YHTEISTYÖVERKOSTOJEN TOIMINTA ENNEN OPPISOPIMUKSEN ALOITTAMISTA	13
4.1 Oppisopimusopo	13
4.2 Yhteistyöverkostot	13
4.3 Työelämätreeni	13
5 OPPISOPIMUSKOULUTUKSEN EDELLYTYSTEN VARMISTAMINEN	14
5.1 Opiskelijan tuen tarpeen tunnistaminen	14
5.2 Työpaikan tuen tarpeen tunnistaminen	15
5.3 Taloudelliset ja ohjaukselliset lisäresurssit	15
5.3.1 Työnantajalle kohdenetut lisäresurssit	15
5.3.2 Opiskelijalle kohdenetut lisäresurssit	15

6 OPPISOPIMUSKOULUTUKSEN TUKITOIMIEN SUUNNITTELU JA OPPISOPIMUKSEN SOLMIMINEN	16
6.1 Tukitoimien suunnittelu.....	16
6.1.1 Yleinen tuki ja ohjaus	16
6.1.2 Erityinen tuki ja ohjaus.....	16
7 TUKITOIMIEN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA OPPISOPIMUSKOULUTUKSESSA.....	18
7.1 Työpaikan tuki ja ohjaus.....	18
7.1.1 Työpaikkakouluttaja-koulutus.....	18
7.1.2 Muut tukitoimet työpaikalle.....	18
7.2 Opiskelijan tuki ja ohjaus.....	19
7.2.1 Opiskelijan tukitoimet ja ohjaus työpaikalla.....	19
7.2.2 Tukitoimet ja ohjaus tietopuolisissa opinnoissa	19
7.2.3 Tukitoimet tutkintotilaisuudessa.....	20
7.2.4 Työelämätaidot-valmennus	21
7.2.5 Oppisopimuskoulutuksen orientaatiopäivät.....	21
8 OPPISOPIMUSTOIMIJOIDEN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN	22
8.1 Tuetun oppisopimuksen prosessin johtaminen ja kehittäminen	22
8.2 Tuetun oppisopimuksen perusteet -koulutus	22
8.3 Asiakaskuuntelu.....	23
LIITTEET	24
<i>Liite 1: Erityisopetuksen perusteet OPH:n luokituksen mukaan.....</i>	<i>24</i>
<i>Liite 2: Case 1 / Oppisopimus vankilassa.....</i>	<i>26</i>
<i>Liite 3: Case 2 / Maahanmuuttajien oppisopimus.....</i>	<i>29</i>
<i>Liite 4: Case 3 / Kehitysvammaisten oppisopimus</i>	<i>30</i>

1 KÄSIKIRJAN JOHDANTO

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä valtionavustuksella Tuetun oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen on kehitetty uusia ja vaihtoehtoisia käytäntöjä oppisopimusopiskelijoiden tavoitteelliseen tutkintoon tähtäävään opiskeluun ja työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen. Tavoitteena on ollut vahvistaa olemassa olevaa keinovalikoimaa, jolla tarjotaan yksilöllisten tarpeiden mukaisia ohjaus- ja tukitoimia ennen oppisopimuskoulutuksen aloittamista sekä koulutuksen aikana. Kehittämishankkeissa on luotu malleja yksilölliselle ohjaukselle ja tuelle koulutusalan ja työpaikan valintaan ja löytämiseen, oppisopimuskoulutuksen suorittamisen tuki- ja ohjauskäytäntöihin, monialaiseen yhteistyöhön (esim. koulutuksen järjestäjä, nuorisopalvelu,

työvoimahallinto, sosiaali- ja terveystoimi) ja työpaikkakouluttajien ohjaukseen. Tuetun oppisopimuskoulutuksen toimintamallit ovat keskeisiä motivoitaessa tiettyjä henkilöitä koulutukseen ja luottaessa heille edellytyksiä suorittaa koulutus loppuun. Tuetun oppisopimuskoulutuksen kehittämishankkeita ovat toteuttaneet useat oppisopimuskoulutuksen järjestäjät eri puolilla Suomea. Tämä käsikirja on syntynyt näiden toteutettujen kehittämishankkeiden ja alueellisten verkostojen tuloksena. Tavoitteena on ollut laatia Tuetun oppisopimuskoulutuksen käsikirja sellaiseksi, että sen myötä Tuetun oppisopimuskoulutuksen toimintamalli on kaikkien oppisopimuskoulutuksen järjestäjien käytettävissä.

Mari Pastila-Eklund

2 OPPISOPIMUSKOULUTUS

2.1 OPPISOPIMUSKOULUTUS JA TUETTU OPPISOPIMUS

Tuettuun oppisopimukseen järjestetään enemmän tukitoimia kuin tavanomaiseen oppisopimuskoulutukseen. Tuen tarve voi olla tilapäistä tai kattaa koko oppisopimusajan. Tuettu oppisopimus jaetaan käsikirjassa yleiseen oppimisen tukeen ja erityiseen tukeen. Sen tavoitteena on varmistaa, että jokaisella oppisopimusopiskelijalla on mahdollisuus saavuttaa oppimiselle asetetut tavoitteet.

Oppisopimuskoulutuksessa kunkin opiskelijan opinnot suunnitellaan henkilökohtaisista lähtökohdistaan aikaisemman osaamisen ja suoritettujen opintojen pohjalta. Oppisopimuskoulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijan opinnot suunnitellaan yhdessä työnantajan ja opiskelijan kanssa niin että jokainen opiskelija voi saavuttaa opiskelutavoitteensa. Opiskelutaitojen edistäminen on osa opiskelua ja mahdolliset tuen tarpeet edellyttävät huolellista yhteistä suunnittelua. Erityistä tukea tarvitaan, kun oppisopimusopiskelija ei tavanomaisin keinoin saavuta tutkinnon edellyttämiä tavoitteita.

Alle 18-vuotiaiden koulutusta suunniteltaessa on lisäksi huomioitava ikävaiheeseen liittyvät ohjaustarpeet, vähäinen kokemus työelämästä sekä varmistettava huoltajien osallisuus opintojen järjestämisessä.

Tuettua oppisopimusta suunniteltaessa on tärkeää, että eri toimijatahot tekevät yhteistyötä jo ennen oppisopimuksen alkamista. Onnistunut työpaikan ja

tietopuolisen opetuksen järjestäjän valinta varmistavat hyvän pohjan onnistumiselle. Näyttötutkinnon hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamiseen tulee varata riittävästi aikaa ja se tehdään huolellisesti.

2.1.1 Tuetun oppisopimuksen prosessikuvauksia

Hankkeeseen osallistuneet koulutuksenjärjestäjät ovat laatineet tuetun oppisopimuksen prosessikuvauksia ja niissä on myös kuvattu eri toimijatahojen roolit ja tehtävät prosessin eri vaiheissa.

- [Keudan malli \(.docx\) »](#)
- [Järvi-Suomen malli \(.pdf\) »](#)
- [Bovalliuksen malli \(.pdf\) »](#)
- [Salpauksen malli \(.pdf\) »](#)
- [Stadin malli \(.docx\) »](#)
- [Satakuntalainen malli \(.pdf\) »](#)

2.2 OPINTOJEN HENKILÖKOHTAISTAMINEN OPPISOPIMUSKOULUTUKSESSA

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjällä on lainsäädännön mukaisesti viranomaisvastuu koko oppisopimuskoulutusprosessin johdosta ja valvonnasta. Oppisopimuskoulutuksen järjestäjän tehtävänä on seurata ja valvoa opiskelijan henkilökohtaistamisen toteutumista. Oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ovat luoneet erilaisia toimintamalleja lainsäädännön ja ohjeistusten pohjalta. Oppisopimusopiskelijan työpaikan työtehtävien sisältö määrittää opintojen henkilökohtaistamisen laadintaa. Henkilökohtainen opiskeluohjelma ja näyttötutkinnoissa henkilö-

kohtaistamismääräyksen mukainen dokumentaatio tulee olla erikseen osoitettavissa.

http://www.oph.fi/download/148884_Koulutuksen_jarjestajille_keinoja_puuttua_opiskeluun_soveltumattomuuteen.pdf

<https://opintopolku.fi/wp/fi/ammattillinen-koulutus/hakijan-terveystila/perustutkintokohtaiset-terveydentilasuositukset/>

2.2.1 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Ammatillisessa peruskoulutuksessa (opetussuunnitelmaperusteinen) opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jossa huomioidaan opiskelijan aiemmin suoritettut opinnot, työkokemus, muulla tavoin hankittu osaaminen ja muut opintoihin vaikuttavat seikat. Opiskelija osoittaa käytännön työtehtävissä hankkimansa osaamisen ammattiosaamisen näytöillä. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma liitetään osaksi henkilökohtaista opiskeluohjelmaa.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/aikuisten_perusopetuksen_alkuvaihe/ohjaus_ja_opiskelusuunnitelma

2.2.2 Henkilökohtainen opiskeluohjelma

Sopimukseen oppisopimuskoulutuksesta liitetään henkilökohtainen opiskeluohjelma, joka sisältää suoritettavan tutkinnon, sen laajuuden ja tutkinnon perusteiden määrittelyt. Opiskeluohjelmaan kirjataan opiskelijalle suunnitellut keskeiset työtehtävät, koulutukseen sisältyvä tietopuolinen opetus ja sen ajoittuminen koulutusajalle, vastuukouluttajat sekä muut opintojen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiat. Henkilökohtainen opiskeluohjelma on edellytys sopimuksen syntymiseen ja hyväksymiselle.

Kun opiskelijalla on työkokemuksen, aikaisemman ammatillisen koulutuksen tai muulla tavoin hankittua osaamista, vaikuttavat ne henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadintaan ja oppisopimuksen kesto.

Henkilökohtaisen opiskeluohjelman laativat opiskelija, työnantaja ja koulutuksen järjestäjä yhdessä.

Henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan tarvittavat muutokset tehdään kirjallisesti. Muutokset vahvistetaan oppisopimusosapuolten allekirjoituksella ja nämä hyväksyy oppisopimuskoulutuksen järjestäjä. Muutosasiakirjan laatiminen, säilyttäminen ja arkistointi ovat oppisopimuskoulutuksen järjestäjän vastuulla.

Henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan kohtaan muut opintojen järjestämistä koskevat seikat kirjataan oppimisen tukeen liittyvät järjestelyt ja tukitoimet mutta ei salassa pidettäviä tietoja, kuten esimerkiksi tieto HOJKSista. Myöskään näyttötutkinnon henkilökohtaistamisasiakirjoihin ei saa sisällyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (L 621/1999) tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/aikuisten_perusopetuksen_alkuvaihe/ohjaus_ja_opiskelusuunnitelma

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980811>
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/55368/Hannus_Marica.pdf?sequence=2

http://www.oph.fi/download/136966_Julkisuus_ja_tietosuoja_opetustoimessa.pdf

2.2.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Ammatillisen erityisopetuksen oppisopimusopiskelijalle erikseen laadittavasta HOJKS-asiakirjasta tulee ilmetä tutkinnon suorittajalle suunnitellut ja toteutuneet erityiset tukipalvelut, ohjaus ja tarvittavat erityisjärjestelyt sekä erityisopetuksen peruste. HOJKS:n tarkoitus on varmistaa erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opiskelumahdollisuudet. HOJKS laaditaan, sen toteutumista seurataan ja arvioidaan

säännöllisesti. Mahdolliset muutostarpeet huomioidaan, ne kirjataan, opiskeluohjelmaa muutetaan ja ne huomioidaan opintojen toteutuksessa.

Henkilökohtaisesta opetuksen järjestämisestä koskeva kirjallisesta suunnitelmasta on säädetty laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) 20 § ja asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998) 8 §.

 HOJKS-lomake (.docx) »

2.2.4 Opintojen henkilökohtaistaminen näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa

Opetushallitus on antanut lain ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) 8.3 §:n nojalla henkilökohtaistamismääräyksen. Se koskee näyttötutkintoon valmistavaa oppisopimuskoulutusta ja sen yhteydessä suoritettavia tutkintoja. Henkilökohtaistamismääräystä on noudatettava. Näyttötutkinnon järjestäjän tulee toimia niin, että näyttötutkintoon suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita yhteisesti soveltavia tukimuotoja ja palveluja näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, näyttötutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa. Oppisopimuskoulutuksessa näyttötutkintoon valmistava koulutus tarkoittaa sekä työpaikalla että oppilaitoksessa toteutettavaa koulutusta.

http://www.oph.fi/download/47354_Henkilökohtaistaminen.pdf

2.2.5 Opintojen henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa

Henkilökohtaistamisen toteuttamiseen vaikuttaa se, toteutetaanko ammatillisen koulutuksen tutkinnonperusteiden vai näyttötutkinnonperusteiden kautta.

Hakeutumisvaiheessa selvitetään hakeutujan esittämien luotettavien asiakirjojen ja muiden mahdollisten selvitysten perusteella hänen osaamisensa sekä muut lähtökohdat. Lisäksi oppimisen suunnittelussa ja toteutuksessa on otettava huomioon opiskelijan elämäntilanne, aikaisemmin hankittu osaaminen, todetut oppimistarpeet ja mahdollisuudet. Lisäksi on huomioitava erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta tai muusta syystä kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä mahdollisesti johtuvat erityistarpeet ja lähtökohdat. Henkilökohtaistamisessa suunnitellaan yhteisesti tutkinnon suorittajalle soveltuvat opiskelu- ja arviointimenetelmät sekä ohjaustoimet.

Jos opiskelijan tutkintotavoitetta on tarpeen muokata, voidaan se toteuttaa ainoastaan ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmalla. Näyttötutkintoja ei voida mukauttaa.

2.3 ESTEETTÖMYYS JA SORA-LAINSÄÄDÄNTÖ

1.1.2012 voimaan tulleen SORA-lainsäädännön (951/2011, 1032/2011) myötä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä on tarkennettu. Lainsäädännöllä mahdollistetaan opiskeluoikeuden peruuttaminen tilanteissa, joissa se olisi turvallisuuskäsitteiden vuoksi perusteltua. Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle.

Tutkintokohtaisia terveydentilavaatimuksia on täsmennetty koskemaan sellaisia koulutuksia, joissa opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilastai asiakasturvallisuutta tai liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Luettelo kaikista aloista, joita laki koskee sekä tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset löytyvät Opetushallituksen oppaasta "Koulutuksen järjestäjille keinoja puuttua opiskeluun soveltumattomuuteen".

Tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista määrätään tutkinnon perusteissa. Muille kuin SORA-laissa mainituille aloille on annettu perustutkintokohtaisia terveydentilasuosituksia, jotka hakijan on hyvä ottaa huomioon hakeutuessaan opintoihin.

Oppisopimuskoulutuksessa SORA-lainsäädäntöä ei koulutusmuodon luonteen vuoksi voi suoraan soveltaa, koska oppisopimus on määräaikainen työsopimus, ja oppisopimus syntyy opiskelijan ja työnantajan sopimuksella, jonka hyväksyy oppisopimuskoulutuksen järjestäjä. Oppisopimuskoulutuksessa ei tehdä erillistä opiskelijaksi ottamista koskevaa päätöstä, joten oppisopimukseen ei voida soveltaa opiskelijaksi hakijan terveydentilaa eikä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevia säännöksiä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 17 §:n 3 momentin mukaan hakijan terveydentilaa koskevista vaatimuksista säädetään 27 §:ssä. Käytännössä on tärkeää tiedottaa opiskelijaa ennen oppisopimuksen tekemistä tutkintokohtaisista terveydentilaa ja toimintakykyä koskevista vaatimuksista samalla tavoin kuin oppilaitosmuotoisessa ammatillisessa perus- tai lisäkoulutuksessa.

http://www.oph.fi/download/148884_Koulutuksen_jarjestajille_keinoja_puuttua_opiskeluun_soveltumattomuuteen.pdf

<https://opintopolku.fi/wp/fi/ammattilinen-koulutus/hakijan-terveystila/perustutkintokohtaiset-terveydentilasuositukset/>

3 OHJAUS JA TUKI OPPISOPIMUSKOULUTUKSESSA

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet suunnitellaan hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Tietopuolisten opintojen järjestelyt edellyttävät taloudellisten ja ohjauksellisten resurssien kohdentamista opiskelijan yksilöllisiin tuen muotoihin sekä työnantajalle kohdistettavaan tukeen ja ohjaukseen. Tukitoimien suunnittelussa ja toteutuksessa painopisteen tulee olla työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjauksessa koska opiskelun pääpaino on työpaikan oppimisympäristössä.

Oppimisen tuen suunnitelma (.doc) »

3.1 YLEINEN TUKI JA OHJAUS

Yleinen tuki ja ohjaus käsittävää ne kevyet tukitoimenpiteet, joilla varmistetaan oppisopimusopiskelijan suoriutuminen opiskelulle asetetuista tavoitteista. Yleinen tuki ja ohjaus käsittää muun muassa tukiopetuksen ja yksilöllisen ohjauksen niissä kokonaisuuksissa, joissa opiskelija tarvitsee tukea tilapäisesti tilanteen muuttuessa tai tuen tarve liittyy johonkin osaan opintokokonaisuudessa. Tukea voidaan kohdentaa tietopuolisten opintojen tai työpaikan oppimisympäristöön.

Tukea tarvitsevat oppisopimusopiskelijat kuuluvat suurimmaksi osaksi yleisen tuen ja ohjauksen piiriin, eikä heillä ole erityisen tuen tarvetta. Yleinen tuki ja ohjaus kuuluu kaikille opiskelijoille, mutta tuki voi olla hyvin erilaista eri opiskelijoille.

Yleisiä käytettäviä keinoja ovat muun muassa oppiajan tarkastelu siitä näkökulmasta, että jo

suunnitteluvaiheessa opiskelijan tutkinnon osan / tutkinnon suorittamiseen voidaan varata enemmän aikaa muiden tarvittavien tukitoimien mahdollistamiseksi. Muita tukimuotoja voivat olla esimerkiksi tukiopetus, yksilöllinen ohjaaminen sekä esimerkiksi opiskeluvälmiuksien kehittäminen (atk-opetus, opiskelutaitojen opettaminen, oppimistyylytестit).

Joillakin oppisopimusopiskelijoilla tuen tarve liittyy pelkästään opiskelutekniikkaan / tietopuolisiin opintoihin. Tällöin opiskelijan kanssa tutustutaan yhdessä verkko-oppimisympäristöihin ja opastetaan niiden käyttöön, ohjataan opiskelijaa opintojen ja ajankäytön aikatauluttamiseen sekä lukujärjestyksen seuraamiseen. Oppimateriaalin selkokieliisyys sekä materiaalin jakaminen ennakkoon tulossa olevista aihealueista tukee opiskelijan opintojen etenemistä. Joillakin koulutuksenjärjestäjillä on käytössä läksypaja tai muu ohjattu tuki opintojen tukemiseksi.

Yleinen tuki ja ohjaus voi esiintyä myös mahdollisissa tenttitilanteissa, joita voidaan tukea pilkkomalla tentit pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Myös lisäajan antaminen tentin tai oppimistehtävien tekemiseen sekä näistä annettava ohjaava palaute tukee opiskelijan opintojen etenemistä. Tentit on mahdollista joissakin tilanteissa suorittaa myös suullisesti.

Tukitoimien hyvällä suunnittelulla ja dokumentoinnilla varmistetaan, että riittävät tukitoimet hankitaan, niiden toteutumista seurataan ja osapuolet sitoutuvat yhdessä noudattamaan sovittuja suunnitelmia.

Tukitoimista on tärkeää tehdä alustava suunnitelma jo oppisopimuskoulutuksen edellytysten varmistamisen yhteydessä, mikäli tuen tarpeet ovat tuossa vaiheessa selvillä.

Mikäli tuen tarpeet ilmenevät vasta opintojen aikana, on tärkeää mahdollisimman nopealla aikataululla reagoida asiaan opiskelijan tarvitsemien tukitoimien kartoittamiseksi ja hankkimiseksi. Yhteisesti sovitut asiat ja suunnitelma tukitoimista kirjataan henkilökohtaistamissuunnitelmaan.

LISÄTIEDOT

Oulun seudun ammattiopisto

Koulutussuunnittelija Mirva Saastamoinen
p. 050 593 7076, mirva.saastamoinen@osao.fi

3.2 ERITYINEN TUKI

Erityinen tuki oppisopimuskoulutuksessa tarkoittaa opiskelijan laajempia tuki- ja opetusjärjestelyjä. Erityistä tukea voidaan kohdentaa tietopuolisten opintojen tai työpaikan oppimisympäristöön yleistä tukea laajemmin ja vaikuttaen koko opiskelu-aikaan. Erityisen tuen prosessilla tarkoitetaan erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tunnistamista, nimeämistä ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadintaa, toteuttamista ja seurantaa.

 Erityisopetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (.docx) »

3.3 ERITYISRYHMÄT TUETUN OPPISOPIMUKSEN KOHDERYHMÄNÄ

3.3.1 Osatyökykyisten oppisopimuskoulutus

Osatyökykyisten oppisopimukset suunnitellaan ja toteutetaan verkostoyhteistyöllä. Verkostossa voivat

olla mukana oppisopimuskoulutuksen järjestäjän ja tietopuolisen opetuksen lisäksi esimerkiksi Kela, TE-toimisto ja työhönvalmentaja. Osatyökykyiset oppisopimusopiskelijat voivat tarvita opintoihinsa tavanomaista enemmän tukea, jota voidaan suunnata muun muassa työtehtävien hallinnan parantamiseen tai oppimistehtävien tekemiseen. Tätä lisätukea voi antaa työhönvalmentaja.

Työhönvalmentaja tukee opintojen etenemistä esimerkiksi käymällä työpaikalla seuraamassa työtehtävistä suoriutumista, pitämällä yhteyttä kaikkiin verkostossa toimiviin ja tukemalla työpaikkakoulutajaa ohjaamisessa sekä osaamisen arvioinnissa. Oppisopimuksen päättyessä työhönvalmentaja organisoii yhteistyöpalaverin selvittäessä opiskelijan jatkosuunnitelmia.

Tietopuolinen opetus tapahtuu työvaltaisesti, työsaleilla tai opettaen teoreettisia asioita käytännön työtehtävien yhteydessä. Opiskelijoille tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Siihen kirjataan opiskelijan, työnantajan, työhönvalmentajan, tietopuolisen opetuksen opettajan sekä oppisopimuskoulutuksen järjestäjän yhdessä laatima suunnitelma opiskelijan opintojen tavoitteiden saavuttamisesta, ohjauksen toteuttamisesta ja menetelmistä, joilla tavoitteet saavutetaan. Oppisopimuskoulutuksen tavoitteena on osatyökykyisen henkilön työllistymisen tukeminen ja osallisuuden lisääminen yhteiskunnassa toimimisessa.

LISÄTIEDOT

Bovallius-ammattiopisto

Työhönvalmentaja Mari Luokkanen
p. 040 705 9287, mari.luokkanen@bovallius.fi

3.3.2 Vankien oppisopimuskoulutus

Vankilassa suoritettavat tutkinnot sijoittuvat vankilan tai vankilan yhteistyökumppaneiden tarjoaman työtoiminnan mukaisille aloille. Oppisopimus solmitaan vankilan, oppisopimustoimiston ja rikoksenteikijän välille. Valmistava koulutus ja tutkinnon suorittaminen ostetaan yleisimmin paikalliselta koulutuksenjärjestäjältä. Tietopuolinen koulutus voidaan toteuttaa normaalia nopeammassa tahdissa. Työpaikkakoulutus sekä tutkintotilaisuuksien toteutus tapahtuu joko vankilan omissa työkohteissa tai ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden työkohteissa.

Erityisen tuen tarpeessa oleville opiskelijoille voidaan myöntää lisärahoitusta tuen järjestämiseen. Tukimuotona voi olla esim. työhönvalmennus. Työhönvalmentaja voi antaa ryhmämuotoista tai henkilökohtaista tukea opintoihin, työssäoppimiseen sekä tutkintotilaisuuden suunnitteluun. Työhönvalmentaja toimii myös motivoijana, kannustajana ja oppimisvalmentajana. Työhönvalmentajan avulla voidaan myös suunnitella opintojen jatkaminen rangaistusajan päättymisen jälkeen tai siirryttäessä suljetusta vankilasta avovankilaan tai koevapauteen. Työhönvalmentaja voi auttaa myös oppisopimustyöpaikan etsinnässä.

Suljetussa vankilassa sekä valmistava koulutus että tutkintotilaisuudet järjestetään vankilan sisällä, sillä rikoksenteikijä ei voi liikkua vankilan ulkopuolella ilman erityistä poistumislupaa ja valvontaa. Myös vankilan sisällä toimitaan valvonnan alla ja rajatuilla alueella. Suljetussa vankilassa rikoksenteikijällä ei ole mahdollisuutta tietokoneen tai internetin käyttöön, mikä on syytä huomioida koulutuksen suunnittelussa. Suljetuissa vankiloissa on myös muita sääntöjä ja

ohjeita, joihin koulutuksen järjestäjän ja opettajan on syytä perehtyä huolellisesti. Vankilassa työskenteleville henkilöille tehdään suppea turvallisuus selvitys ennen vankilassa työskentelyn aloittamista.

Avovankilassa opiskelu on hieman vapaampaa. Avovankilasta rikoksenteikijä voi opintoluvalla osallistua valmistavaan koulutukseen vankilan ulkopuolella, oppilaitoksessa. Liikkuminen on myös tällöin rajattu tietylle alueelle ja poikkeamista, kuten tutustumiskäynneistä, opintomatkoista jne. on ilmoitettava vankilalle etukäteen. Oppilaitoksella tulee olla nimetty yhteyshenkilö vankilalle. Työssäoppiminen voi tapahtua vankilan työkohteilla tai vankilan ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden työkohteilla. Avovankilassa rikoksenteikijöillä on myös mahdollisuus valvotusti tietokoneen ja internetin käyttöön opintojen yhteydessä. Huomioitava on, että tietokoneita on avovankiloissa hyvin vähän ja käyttäjiä paljon, joten tietokoneelle pääsee harvoin erillisen varauslistan mukaan.

Uusintarikollisuuden ehkäisyyn kannattaa panostaa. Työvaltaisiin ammatillisiin opintoihin ohjaaminen on hyvä keino edistää rikoksenteikijän integroitumista työelämään. Yksilöllisten opintopolkujen ja työhönvalmentajan tuella saadaan aikaan hyviä tuloksia uusintarikollisuuden ehkäisyssä.

 Liite 2: Case 1 / Oppisopimus vankilassa

LISÄTIEDOT

Kiipulan ammattiopisto

Kouluttaja Kirsi Ek

p. 050 420 4209, keskus 03 68521

kirsi.ek@kiipula.fi, info@kiipula.fi

3.3.3 Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajien kohdalla oppisopimuskoulutuksen edellytysten varmistamisen vaiheessa tulee selvittää, onko opiskelijaksi hakeutuvalla riittävä suomen kielen taito, joka riittää oppisopimusopiskeluun. Tarvittaessa kielitaidon voi kartoittaa lähtötasotestauksen avulla. Mikäli kielitaito on heikko, voi oppisopimuskoulutuksen järjestäjä selvittää mahdollisuutta yhdistää tietopuoliseen koulutukseen lisäkoulutusmoduuleja esim. kieliopintojen osalta painottaen ammattialalla tarvittavia sanoja. Opetuksessa käytettävissä materiaaleissa sekä tehtäväännoissa on syytä painottaa selkokielisyyttä.

Ohjaus ja tuki tulee ohjata kattamaan koko oppisopimusprosessi ja esimerkiksi tutkinnon suorittamisen vaiheessa opiskelijan kanssa on avattava ammattitaitovaatimukset niin suomen kielen – kuin kulttuurinkin näkökulmasta. Riittävä ohjaus ja tuki edesauttavat ja varmistavat opiskelijan oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen.

 Läite 3: Case 2 / Maahanmuuttajien oppisopimus

LISÄTIEDOT

Koulutuskeskus Salpaus

Koulutustarkastaja Marita Nauha

p. 044 708 0561, marita.nauha@salpaus.fi

3.3.4 Lievästi kehitysvammaisten oppisopimuskoulutus

Kehitysvammaisten oppisopimukset ovat pääosin ammatillisten erityisoppilaitosten vastuulla. Näissä oppisopimuksissa tulee tuen olla riittävän konkreettista ja laajaa. Tuettu oppisopimus (erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat) on suunnattu henkilöille, jotka tarvitsevat opintoihinsa enemmän tukea kuin työpaikkaohjaaja ja opettaja tavallisessa oppisopimuskoulutuksessa voivat antaa. Tuen tarve voi liittyä kognitiivisiin haasteisiin, vammaan, sairauteen tai monenlaisiin sosiaalisiin valmiuksiin ja elämänhallintaan liittyviin puutteisiin. Kaikille opiskelijoille tehdään HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma).

Ohjauksellista lisätukea toteuttaa työhönvalmentaja tai ohjaaja. Hänen säännöllisellä tuella ja ohjauksella varmistetaan tavoitteellinen oppiminen (tuki työpaikalla ja tietopuolisessa opetuksessa).

 Läite 4: Case 3 / Kehitysvammaisten oppisopimus

LISÄTIEDOT

Ammattiopisto Luovi

Koulutussuunnittelija Marko Ylisirkka

p. 040 319 3610, marko.ylisirkka@luovi.fi

4 YHTEISTYÖVERKOSTOJEN TOIMINTA ENNEN OPPISOPIMUSKOULUTUKSEN ALOITTAMISTA

Ennen oppisopimuksen tekemistä oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ohjaavat opiskelijoita ja työnantajia yhteistyössä muiden tukea antavien verkostotoimijoiden kanssa. Oppisopimusaikaa voi edeltää valmentava koulutus, työpajakso tai jokin muu polku, jota hyödynnetään oppisopimuskoulutuksen suunnittelussa. Näiden tarkoituksena on vahvistaa työelämätaitoja sekä ohjata opiskelija hänelle sopivien opintojen pariin. Tuetun oppisopimuksen kehittämishankkeet tuottivat kuvauksia polkumalleista, verkostoyhteistyöstä sekä muista hyvistä käytännöistä, joita voi soveltaa ennen oppisopimuksen solmimista.

4.1 OPPISOPIMUSOPO

Kehittämishankkeissa on testattu oppisopimusopon käyttämistä opiskelijan tukena. Oppisopimusopoa auttaa oppisopimusopiskelijaa tietopuolisissa opinnoissa ja tukee työpaikalla tapahtuvaa oppimista.

 Oppisopimusopon toimenkuva (.docx) »

4.2 YHTEISTYÖVERKOSTOT

Onnistuneen oppisopimuskoulutuksen edellytyksenä on vahva yhteistyöverkosto, jota toteutetaan paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Nuorten työpajat, etsivä nuorisotyö ja Te-palvelut ohjaavat potentiaalisia tuen tarpeessa olevia opiskelijoita oppisopimuskoulutuksen piiriin.

 Ammatillisen verkoston kehittäminen, IUKKY-malli (.pdf) »

4.3 TYÖELÄMÄTREENI

Työelämätreeni on kehitetty Stadin ammattiopistossa nuorille, alle 25-vuotiaille opiskelijoille. Treenijaksolla on kaksi kohderyhmää: nuoria valmennetaan joko oppisopimusopiskelijaksi tiettyyn yritykseen tai heidän kanssaan suunnitellaan yksilöllisiä urapolkuja ja muita koulutusvaihtoehtoja.

Työelämätreeni on oppisopimukseen valmentava kaksiviikkoinen jakso, joka toteutetaan yhteistyössä Avoimen ammattiopiston ja oppisopimuskeskuksen kanssa. Treenijaksolla työskentelee erityisopettaja ja opinto-ohjaaja. Avoimen ammattiopiston osuus keskittyy yleisiin elämänhallinnan ja työelämän taitojen kehittämiseen. Stadin oppisopimuskeskus vastaa oppisopimukseen liittyvistä teemoista ja hoitaa yhteydenpidon työnantajayritykseen.

Työelämätreenin tarkoituksena on tukea nuorten elämänhallintaa ja koulutukseen pääsyä. Treenijaksolta voi siirtyä oppisopimukseen, koulutusalaan tutustuttaviin opintoihin, työpajaan, työkokeiluun tai kuntouttavaan työtoimintaan. Mukana ovat myös opintopolut, joissa yhdistetään oppilaitosmuotoinen koulutus opintojen alkuvaiheessa ja oppisopimuskoulutus tutkinnon loppuun saattamisessa.

 Työelämätreenin kuvaus (.doc) »

LISÄTIEDOT

Stadin oppisopimuskeskus

Projektipäällikkö Arja Koli

p. 040 163 8183, arja.koli@hel.fi

5 OPPISOPIMUSKOULUTUKSEN EDELLYTYSTEN VARMISTAMINEN

Edellytysten varmistamisen vaiheessa koulutuksen järjestäjän tulee tunnistaa mahdolliset tuen tarpeet, joita joko opiskelijalla tai työpaikalla/työyhteisöllä on.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijan opiskeluedellytykset ennen oppisopimuksen tekemistä. Työtehtävien soveltuvuus tulee selvittää niihin soveltuvien tutkinnonperusteiden tavoitteiden pohjalta.

Työyhteisössä tulee olla aito kiinnostus toteuttaa ohjausta, ja toimia oppisopimustyönantajana.

Työpaikalla voidaan toteuttaa joko olemassa olevan henkilöstön kouluttamista tai rekrytoida uutta henkilöstöä.

Työantajan on mahdollista saada apua ja tukea rekrytointiin mm. osatyökykyisen henkilön työllistämiseksi. Näitä palveluita tarjoavat TE-toimisto, KEELA, vakuutusyhtiöt ja työhönvalmennuspalveluja tuottavat yritykset. Tällöin voi saada kompensatiota palkkakuluihin ja työolosuhteiden järjestelyihin. Lisäksi voidaan käyttää työhön valmentajan palveluita ja apuvälinetukea.

5.1 OPISKELIJAN TUEN TARPEEN TUNNISTAMINEN

Oppisopimuksen edellytysten varmistamisen vaiheessa kartoitetaan opiskelijan opintoihin liittyvät tuen tarpeet. Lähtökohtana tuetulle oppisopimukselle

ovat opiskelijan vahvuuksien, edellytysten ja tuen tarpeiden tunnistaminen. Keskeistä on pyrkiä siihen, että oppimisen esteitä voidaan vähentää. Tavoitteena on se, että opiskelija saa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa hänelle sopivan, oikein ajoitetun sekä kohdennetun tuen opiskelulle.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjän yksi tärkeimmistä tehtävistä on tunnistaa opiskelijan tuen tarve. Tuen tarpeen tunnistamisen tukena voidaan käyttää opiskelijan aiempia todistuksia, työhistoriaa, asiantuntijoiden lausuntoja sekä mahdollisia kartoituksia tai testejä. Erilaisia kartoituksia ja lähtötestejä voidaan käyttää apuna vasta sitten, jos alkuhaastattelussa opiskelijan kanssa on ilmennyt lisäselvitystä vaativia asioita. Testit tukevat muita havaintoja ja perusteita, joita haastatteluvaiheessa saadaan selville. Erityisopettajat tai muut asiantuntijat voivat lisäksi tehdä ammattialaan liittyviä alkukartoituksia tuen tarpeen selvittämiseksi. Nuorten kohdalla tärkeää on yhteistyö vanhempien ja aiempien oppilaitoksen, kuten perusopetuksen, kanssa.

Lisäohjauksen tarpeen kartoitus (.docx) »

Ennakoivan ohjauksen mallilla tarkoitetaan tuki- ja ohjaustarpeen arvioinnin mallintamista ja tähän on malliksi kehitetty neuvonta- ja ohjaussuunnitelma. Mallin tarkoituksena on kohdentaa tukitoimia ja ohjausresursseja aiempaa tehokkaammin kun oppisopimuksen edellytyksiä varmistetaan.

Mallilla kartoitetaan, kuinka paljon opiskelijalla on tietoa työelämästä ja kuinka paljon työnantajalla on tuntemusta oppisopimuskoulutuksesta sekä oppisopimuskoulutuksen ohjausprosesseista. Mikäli opiskelijan työkokemus on vähäinen ja työnantajan tiedot oppisopimuskoulutuksen prosesseista heikot, voidaan tällöin jo alussa sopia useammin toteutettavista ohjauskerroista. Ohjauskerrat kirjataan neuvonta- ja ohjaussuunnitelmaan.

Neuvonnan ja ohjauksen yhteydenotot voivat tapahtua joko yksilöllisten tapaamisten, ryhmätapaamisten, ja muiden henkilökohtaisten yhteydenottojen muodossa. Lisäksi apuna käytetään ennakoivasti opintojen etenemisen sekä väliarviointien seuranta.

Opiskelijan opintojen etenemistä seurataan oppisopimuskoulutuksen aikana. Mikäli lisätuen tarvetta ilmenee koulutuksen aikana joko työssäoppimisen osalta tai tietopuolisessa opetuksessa, tarkennetaan ja arvioidaan neuvonta- ja ohjaussuunnitelmaa.

 Neuvonta- ja ohjaussuunnitelma (.doc) »

 Oppisopimusopiskelijan ohjauksen suunnitelma (.pptx) »

LISÄTIEDOT

Oulun seudun ammattiopisto

Koulutuspäällikkö Anu Ahola

p. 050 433 2871, anu.ahola@osao.fi

5.2 TYÖPAIKAN TUEN TARPEEN TUNNISTAMINEN

Oppisopimuskoulutuksen edellytysten varmistamisen vaiheessa tulee tunnistaa myös työpaikan tuen tarpeet. Työpaikan tuen tarpeen tunnistamiseen on kehitetty malleja. Työanalyysimallin avulla kartoitetaan ja kuvataan työpaikoilta erityistä tukea tarvitsevien työtehtäviä. Mallin avulla kuvataan työpaikan mahdollisuudet, rajoitteet sekä kirjataan erityishuomiot, jotka vaikuttavat siihen, onko työpaikka soveltuva oppisopimuskoulutukseen.

 Työanalyysimalli erityistä tukea tarvitseville (.docx) »

5.3 TALOUDELLISET JA OHJAUSELLISET LISÄRESURSSIT

Lisäohjauksen resurssointi tapahtuu opiskelijakohtaisen kustannusarvion yhteydessä. Lisäresurssien tarvetta arvioidaan sekä opiskelijan, työpaikan että tietopuolisen opetuksen kannalta. Opiskelijalle ja työnantajalle tuki näyttäytyy menetelmällisinä asioina ja erilaisina tukitoimenpiteinä.

5.3.1 Työnantajalle kohdennetut lisäresurssit

Työnantajalle on tuetussa oppisopimuskoulutuksessa voitu maksaa rahallista tukea koulutuskorvauksen muodossa. Koulutuskorvausta laskettaessa otetaan huomioon, kuinka paljon ohjausta opiskelija työpaikalla tarvitsee ja millaisia muita tukitoimia hänen opintoihinsa kohdennetaan. HOJKS-opiskelijoiden kohdalla korotettu yksikköhinta vaikuttaa siihen, paljonko työnantajalle voidaan maksaa koulutuskorvausta. Koulutuskorvaus voi vaihdella muutamasta kymmenestä eurosta useisiin satoihin euroihin kuukaudessa. Työnantajan tueksi on käytetty myös työvalmentajien ja opettajien tukea työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjauksessa.

5.3.2 Opiskelijalle kohdennetut lisäresurssit

Ohjauksen osalta useat oppisopimuskoulutuksen järjestäjät tekevät erillisen hankintasopimuksen, johon määritellään selkeästi tarvittavat lisäresurssit. Lisähankintasopimuksella sovittujen tukitoimien toteutumista seurataan tehokkaasti, ja laskun liitteinä pyydetään erittely annetuista tukitoimenpiteistä. Oppisopimuskoulutusta suunniteltaessa tulee kartoittaa, millaisia resursseja opiskelija opinnoissaan tarvitsee.

 Tukitoimien hinnoittelu (.xlsx) »

6 OPPISOPIMUSKOULUTUKSEN TUKITOIMIEN SUUNNITTELU JA OPPISOPIMUKSEN SOLMIMINEN

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjän tulee ottaa huomioon, millaisia tukitoimia opiskelija tarvitsee opiskeluaikana.

6.1 TUKITOIMIEN SUUNNITTELU

Tukijärjestelyjä suunniteltaessa oppisopimusopiskelija, työnantaja, työpaikkakouluttaja, tietopuolisen koulutuksen opettaja sekä muita asiantuntijoita toimivat yhteistyössä. Jos oppisopimusopiskelija on alle 18-vuotias, tulee myös kuulla opiskelijan huoltajaa.

Tärkeää on, etteivät tietopuoliset opinnot jää irrallisiksi vaan ne yhdistyvät työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen tukien opiskelijan ammatillista kehittymistä. Opintojen etenemisen tiivis seuranta auttaa ennakoimaan ja varmistamaan ajantasaisen tuen. Oppisopimuskoulutuksen järjestäjän tehtävänä on toimia verkoston koordinoijana ja ylläpitäjänä. Työpaikkakouluttaja tarvitsee osaamista erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamiseen työpaikalla. Työtehtäväkartoituksilla ja tutkinnon perusteiden avaamisella voidaan selkeyttää sekä opiskelijalle että työpaikalle realistista kuvaa suunnitellusta oppisopimuskoulutuksesta ja selkeyttää ohjauksen kohdentamista.

Tukitoimien pääpainon tulee olla työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa. Suunnitteluvaiheessa on tärkeää keskustella opiskelijan ohjaukseen osallistuvien muiden työntekijöiden kanssa, jolloin koko työyhteisö voi toimia opiskelijan tukena.

- [📄 Oppimisen tuen suunnitelma \(.doc\) »](#)
- [📄 Hakeutumisvaihe \(.pdf\) »](#)
- [📄 Hakeutumisvaihe, tsekkilista \(.pdf\) »](#)
- [📄 Ammattitaidon hankkimisvaihe \(.pdf\) »](#)
- [📄 Ammattitaidon hankkimisvaihe, tsekkilista \(.pdf\) »](#)
- [📄 Tutkinnon suorittamisvaihe \(.pdf\) »](#)
- [📄 Tutkinnon suorittamisvaihe, tsekkilista \(.pdf\) »](#)
- [📄 Työllistymisvaihe \(.pdf\) »](#)
- [📄 Työllistymisvaihe, tsekkilista \(.pdf\) »](#)

6.1.1 Yleinen tuki ja ohjaus

Oppisopimusopiskelijaa tuetaan myös ilman päätöstä erityisestä tuesta. Näitä tukimuotoja ovat tukiope- tus opintojen toteutumisen hidastumista, elämäntilanteesta johtuvat muutokset tai ennakoimattomat muutokset oppisopimuksen aikana.

6.1.2 Erityinen tuki ja ohjaus

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan, HOJKSiin, kirjataan opetuksen järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaiset ohjauksen järjestelyt ja huomioitavat asiat.

HOJKSin laatimisen perusteena käytetään OPH:n erityisopetuksen luokitteluperusteita. Oppisopimusorganisaatiossa erityisopiskelijasta tehdään aina hallinnollinen päätös.

Asiakirja voidaan täyttää sähköisesti opiskelijatietojärjestelmään ja se tulostetaan allekirjoitettavaksi. Allekirjoituksella oppisopimusopiskelija ja alaikäisen

opiskelijan huoltaja sitoutuvat omalta osaltaan sovittuihin tukitoimiin ja antavat luvan tuen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon käyttöön ja tiedon siirtoon

Opiskelijan edistymistä tulee seurata koulutuksen aikana ja henkilökohtaisia tavoitteita ja tukitoimia on muutettava tilanteen ja muuttuneiden tarpeiden

perusteella. Oppisopimuskoulutuksen järjestäjä vastaa HOJKS-prosessin sujumisesta ja siihen liittyvien tietojen keräämisestä yhteistyössä muiden opintoihin liittyvien asiantuntijoiden kanssa.

HOJKS:n toteutumista tarkistetaan ja päivitetään suunnitelman mukaisesti vähintään kaksi kertaa vuodessa. Suunnitelmaan voidaan tarvittaessa tehdä muutoksia ja täydennyksiä tai erityisopetuksen peruste voidaan purkaa, mikäli sille ei enää ole tarvetta. Opinnoissa tulee keskittyä opiskelijan vahvojen osaamisalueiden tukemiseen, jotta hänelle taataan hyvät mahdollisuudet sijoittua työhön. Opiskelijalle tulee selvittää, miten hän voi koulutuksen jälkeen saada tarvitsemiaan työllistymisen ja työhön liittyvän tuen erityispalveluja.

HOJKS säilytetään oppisopimuskoulutuksen ajan lukitussa kaapissa. Se arkistoidaan arkistointiohjeiden mukaisesti. Oppisopimuskoulutuksen järjestäjä vastaa lainsäädännön mukaisesta HOJKS:n säilytyksestä ja arkistoinnista.

[Hojks-lomake \(.docx\) »](#)

[Siirtymätietolomake \(.doc\) »](#)

7 TUKITOIMIEN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA OPPISOPIMUSKOULUTUKSESSA

Koulutuksen järjestäjä vastaa sovittujen tukitoimien toteuttamisen seurannasta koko oppisopimusprosessin ajan. Tukitoimet kattavat kaikki osa-alueet työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta tietopuoliseen opetukseen ja tutkintotilaisuuksiin/ammattiosaamisen näyttöihin.

7.1 TYÖPAIKAN TUKI JA OHJAUS

Opiskelijan ja työpaikkakouluttajan välinen toimiva yhteistyö on onnistuneen oppisopimuskoulutuksen edellytys. Työpaikkakouluttajan tulee saada riittävästi tietoa opiskelijan tuen tarpeista ja toimivista menetelmistä siten, että hän osaa ohjata ja tukea opiskelijaa. Osaava työpaikkakouluttaja on perehtynyt oppisopimuskoulutusjärjestelmään, tunnistaa oman roolinsa ja rajansa sekä osaa käyttää opiskelijan yksilöllistä ohjaustarvetta tukevia menetelmiä.

Työpaikkakouluttaja voi hankkia ohjaukseen liittyvää lisäosaamista työpaikkakouluttaja-koulutuksessa. Tietopuolisen opetuksen opettajan ja oppisopimus-toimijan tekemät yhteiset työpaikkakäynnit ovat keino varmistaa työpaikalla tapahtuvan opetuksen laatua sekä tukitoimien riittävyyttä. Koko yhteistyöverkoston kattava tiedottaminen ja tiedon välitys edistää tehokkaan työssäoppimisen ohjaamisen ja laadukkaan arvioinnin toteuttamista.

7.1.1 Työpaikkakouluttaja-koulutus

Työpaikkakouluttaja-koulutusta järjestetään eri laajuisina ja erilaisille kohderyhmille räätälöityinä kokonaisuuksina. Koulutuksessa keskitytään

työpaikkakouluttajan rooliin, oikeuksiin, velvollisuuksiin, vastuisiin ja käytännön tehtäviin oppisopimusopiskelijan ohjaamisessa. Työpaikkakouluttajan tärkeimpiä tehtäviä ovat muun muassa ohjaus ja tuen antaminen käytännön työtehtävissä, tutkinnon suorittamiseen liittyvä ohjaus ja tuki, opiskelijan arviointi ja palautteen antaminen. Työpaikkakouluttajan rooli on tukea, ja mahdollistaa opiskelijan ammatillinen kehittyminen, jolloin opiskelijan ohjaaminen työpaikalla on paljon muutakin kuin perehdyttämistä ja rinnalla työskentelemistä. Työpaikkakouluttajan tehtävä on vastuullinen ja parhaimmillaan kehittää koko työyhteisöä.

Työpaikkakouluttaja-koulutusta on kehitetty myös suhteessa maahanmuuttajiin, erityisopiskelijoihin ja muihin tukea tarvitseviin kohderyhmiin esimerkiksi osatyökykyisten ja vaikeasti työllistettävien henkilöiden työpaikkakouluttajille.

 [Työpaikkakouluttaja-koulutus \(.pdf\) »](#)

 [Puhu vähän hitaammin, jooko? -opas \(www\) »](#)

7.1.2 Muut tukitoimet työpaikalle

Työpaikkojen tueksi jotkut koulutuksenjärjestäjät ovat käynnistäneet koulutusryhmäkohtaisia ohjausryhmiä. Ohjausryhmätyöskentelyn avulla saadaan nopeasti oikea-aikainen tieto kaikille osapuolille ja koulutuksen toteutumista seurataan siten, että kaikki osapuolet sitoutuvat yhteiseen päämäärään. Tuetussa oppisopimuksessa ammattiopettaja voi käydä ohjaamassa sekä työnantajaa että opiskelijaa työpaikalla.

7.2 OPISKELIJAN TUKI JA OHJAUS

Oppisopimusopiskelijoilla on oikeus erilaisiin tukitoimiin opintojensa aikana. Tukitoimia voidaan kohdentaa joko työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen, tietopuoliseen opetukseen sekä tutkintotilaisuuksiin.

7.2.1 Opiskelijan tukitoimet ja ohjaus työpaikalla

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjän tulee valvoa, että työpaikalla tapahtuva oppiminen suunnitellaan, sitä arvioidaan ja seurataan. Opiskelijalla on oikeus lisäohjaukseen myös työpaikalla koulutuksen järjestäjän taholta, mikäli hän sitä tarvitsee. Oppisopimustoimija pitää aktiivisesti yhteyttä työpaikkakouluttajaan ja opiskelijaan.

Ammatillisen erityisopetuksen järjestäjät voivat käyttää opiskelijan tukena myös työhönvalmentajia, jotka suunnittelevat ja aikatauluttavat työnantajan ja opiskelijan tukena tulevia työtehtäviä. Työhönvalmentajan tulee ohjata opiskelijaa siten, että tämä voi menestyä työelämässä ja auttaa räätälöimään työtehtäviä opiskelijalle sopivaksi.

LISÄTIEDOT

Kiipulan ammattiopisto

Kouluttaja Kirsi Ek

p. 050 420 4209, keskus 03 685 21

kirsi.ek@kiipula.fi, info@kiipula.fi

7.2.2 Tukitoimet ja ohjaus tietopuolisissa opinnoissa

Tietopuolisten opintojen tukitoimien osalta on tärkeää tehdä alustava suunnitelma jo oppisopimusta suunniteltaessa, mikäli tuen tarpeet ovat jo tuossa vaiheessa selvillä. Mikäli tuen tarpeet ilmenevät vasta opintojen aikana, on tärkeää viipymättä ryhtyä toimeen opiskelijan tarvitseman tuen kartoittamiseksi ja tukitoimien hankkimiseksi. Yhteisesti sovitut asiat ja suunnitelma tukitoimista kirjataan

henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan ja HOJKSiin sekä opiskelijahallintajärjestelmään. Samalla sovitaan myös osapuolten keskinäisen yhteydenpidon tiivistä ja seurannasta.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjä hankkii opiskelijalle tarvittavat tukitoimet. Mahdollisia keveämpiä tukitoimia ovat esimerkiksi opiskeluvalmiuksien kehittäminen, opiskelutekniikat sekä ajankäytön hallinta. Opiskelutaitojen valmennukseen sisältyy esimerkiksi atk-opetus, opiskelutaitojen opettaminen ja oppimistyylyttesti. Opiskelijaa kannustetaan ottamaan itse vastuuta opintojen aikatauluttamisesta sekä opintojen etenemisen seurannasta hänen valmiuksiensa mukaisesti.

Tietopuolisen opetuksen yhteydessä opiskelijalla on mahdollista saada monipuolisia tukitoimia aina tukiopetuksesta yksilölliseen ohjaukseen. Myös opiskelutehtävien ja -materiaalien selkeyteen tulee kiinnittää huomiota. Tehtäviä voidaan palastella, sekä kokeiden ja oppimistehtävien tekemiseen antaa tarvittaessa lisäaikaa. Opiskelijoille on mahdollistettava kokeiden suorittaminen suullisesti ja tarjottava muuta ohjattua tukea tehtävien tekoon esimerkiksi läksypajojen avulla.

Oppisoppi (.docx) »

Oppisopimuskoulutuksen aikana koulutuksen järjestäjä seuraa opiskelijan opintojen etenemistä pyytämällä tietoja opintojen edistymisestä, osallistumalla ohjausryhmätoimintaan sekä seuraamalla hankintasopimuksella sovittujen tukitoimien toteutumista. Mikäli opintojen etenemisessä ilmenee haasteita, koulutuksenjärjestäjä kokoaa eri osapuolet yhteiseen keskusteluun, jossa pyritään selvittämään, ovatko hankitut tukitoimet olleet sopivia ja riittäviä.

Henkilökohtaista opiskeluohjelmaa tai HOJKSia päivitetään tarjottavien tukitoimien osalta opintojen aikana.

LISÄTIEDOT

Oulun seudun ammattiopisto

Yksikönjohtaja Virpi Spangar
p. 050 520 8854, virpi.spangar@osao.fi

7.2.3 Tukitoimet tutkintotilaisuudessa

Tutkinnon henkilökohtaistamisen aikana sovitaan tutkinnon suorittajan tarvitsemasta tuesta. Tuen tarve tunnustetaan jo tutkintotilaisuutta/ ammattiosaamisen näyttöä suunniteltaessa. Osaamisen arviointi tulee järjestää sellaisessa työympäristössä, jonne tukitoimet on mahdollista järjestää. Tarvitavat erityiset tukitoimet tulee suunnitella yhdessä koulutuksenjärjestäjän edustajan, tutkintovastavaan, työelämän arvioijien ja opiskelijan kanssa. Mikäli opiskelijalla on tarvetta erityistoimenpiteisiin osaamista arvioitaessa, selvitetään tukitoimet ajoissa. Mahdolliset erityisjärjestelyt eivät saa vaikuttaa arviointitulokseen. Mikäli näyttötutkinnon tutkintotilaisuutta ei voida järjestää työpaikalla tai työssäoppimispaikalla, sovitaan siitä erikseen tutkintotoimikunnan kanssa näyttötutkintojen järjestämissopimuksen liitteenä olevassa tutkinnon järjestämissuunnitelmassa.

Tutkinnon suorittajan yksilölliset erot voidaan arvioijien toimesta ottaa huomioon muun muassa tekemällä tutkinnon osa kerrallaan, tarjoamalla tutkinnon suorittamiseen vaihtoehtoja sekä antamalla ohjausta tutkintotilaisuuden aikana. Tutkintotilaisuuden aikana opiskelijalle annettu lisätuki ja erityistoimenpiteet kirjataan HOJKSiin. Arvioijat

voivat tarvittaessa sopia työnjaosta ja osallistumisesta yksittäisten tutkintotilaisuuksien arviointeihin sekä tutkintotilaisuuksissa HOJKS-opiskelijalle annettavasta tuesta ennen tutkintotilaisuutta ja tutkintotilaisuuden aikana sekä ohjaavana palautteena tutkintotilaisuuden jälkeen.

Ennen tutkintotilaisuuden aloittamista varmistetaan, että tutkinnon suorittaja ymmärtää tutkintotilaisuuteen liittyvät käytännöt, ohjeet ja määräykset. Tutkintosuoritusten ohjeistuksessa kiinnitetään erityistä huomiota ammattitaidon osoittamistapojen, ammattitaitovaatimusten, arvioinnin kohteiden ja kriteerien avaamiseen ja selkeyttämiseen. Ammattitaitovaatimukset ovat kaikille tutkinnon suorittajille samat eikä näyttötutkinnon perusteita voida mukauttaa.

Näyttötutkinnossa erityisopiskelijan osaamisen arvioinnissa noudatetaan samoja periaatteita kuin muidenkin opiskelijoiden arvioinnissa. Tutkintotilaisuus tulee järjestää sellaiseksi, että opiskelijan vahvuudet otetaan huomioon.

Tutkinnon suorittajan lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyvät ammattitaidon osoittamista vaikeuttavat seikat tulee ottaa huomioon tutkintotilaisuudessa. Tutkintotilaisuudessa voidaan lisäksi hyödyntää erilaisia tukimateriaaleja, kuten selkokielisiä tekstejä, kuvia, piirustuksia, malleja ja apuvälineitä. Näyttötutkintoon kuuluvat mahdolliset tutkintosuoritusta täydentävät kirjalliset osat voidaan korvata suullisella suorituksella joko osittain tai kokonaan, jos se tutkinnon suorittajan toimintakyky huomioiden on perusteltua. Tutkinnon perusteissa nimeltä mainittuja asiakirjoja, joita edellytetään laadittaviksi hyväksytyssä tutkinto-

suorituksessa (esim. työsuunnitelma, hoitosuunnitelma ja tarjous), ei voida kuitenkaan korvata suullisella esityksellä.

 [Oppimisen tuen suunnitelma \(.doc\) »](#)

7.2.4 Työelämätaidot-valmennus

Työelämätaidot-valmennuksen tarkoituksena on tarjota opiskelijoille tietoa työelämään liittyvistä käytännöistä ja lainsäädännöstä. Työelämätaidot-valmennuksen aikana opiskelijat saavat jakaa omia kokemuksiaan työelämästä, kuulla muiden kokemuksista sekä saavat infoa työelämän pelisäännöistä. Valmennuksen avulla tuetaan opiskelijoiden tietoisuutta omista oikeuksista ja velvollisuuksista työelämässä.

Valmennuksen sisältö koostuu työelämän pelisäännöistä, toimintatavoista sekä opiskelijoille avataan työeläinsäädännön keskeiset käsitteet (työehtosopimus, palkkaus, vuosilomien määräytyminen).

 [Työelämätaidot-valmennus \(.pdf\) »](#)

 [Työelämän pelisäännöt \(.pdf\) »](#)

LISÄTIEDOT

Sataedu Satakunnan koulutuskuntayhtymä

Kouluttaja Anne Puutio

p. 040 199 4950, anne.puutio@sataedu.fi

Satakunnan Oppisopimuskeskus

Länsirannikon Koulutus Oy WinNova

Koulutusasiantuntija Ulla-Maija Heino

p. 044 455 7303, ulla-maija.heino@winnova.fi

7.2.5 Oppisopimuskoulutuksen orientaatiopäivät

Orientaatiopäivät on tarkoitettu oppisopimuskoulutuksen alkuvaiheessa oleville alle 25-vuotiaille

nuorille. Orientaatiopäivään kutsutaan äskettäin opintonsa aloittaneita opiskelijoita eri aloilta.

Orientaatiopäivien tavoitteena on saada valmiuksia opintojen aloittamiseen ja herätellä pohtimaan omaa itseä oppijana. Lisäksi nuoret saavat tutustua päivän aikana opettajiin (oppimisvalmentajiin), jotka tuetun oppisopimuksen opintojen aikana tulevat tekemään ohjaustyötä opiskelijoiden kanssa.

Ensimmäinen päivä sisältää omaan opiskelutyyliin ja oppimistaitoihin liittyvien asioiden pohtimista ja yhteistä keskustelua opintojen aloittamiseen liittyvistä kysymyksistä ja mieltä askarruttavista asioista. Toiseen päivään osallistuminen on vapaaehtoista. Päivän alussa keskustellaan erilaisista mahdollisista oppimisen haasteista ja siitä, miten niitä voidaan huomioida opinnoissa. Päivä sisältää Niilo Mäki Instituutin lukiseulan sekä tarvittaessa myös matematiikan taitojen testauksen. Palaute testien tuloksista annetaan myöhemmin opiskelijan kanssa kahden kesken käytävissä ohjauskeskusteluissa.

 [Oppimistaidot-orientaatiopäivät \(.pdf\) »](#)

LISÄTIEDOT

Sataedu Satakunnan koulutuskuntayhtymä

Kouluttaja Anne Puutio

p. 040 199 4950, anne.puutio@sataedu.fi

Satakunnan Oppisopimuskeskus

Länsirannikon Koulutus Oy WinNova

Koulutusasiantuntija Ulla-Maija Heino

p. 044 455 7303, ulla-maija.heino@winnova.fi

8 OPPISOPIMUSTOIMIJOIDEN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

Oppisopimuskoulutuksen yhteisten toimintatapojen ja mallien käyttöä Suomessa on edistetty vertaisarvioinnin sekä erilaisten kehittämishankkeiden ja räätälöityjen koulutusten avulla. Seuraavassa esitellään joitakin uusia avaintaitoja sekä malleja, joilla oppisopimustoimijat voivat päivittää osaamistaan tukea tarvitsevien opiskelijoiden neuvonnassa ja ohjauksessa.

8.1 TUETUN OPPISOPIMUKSEN PROSESSIN JOHTAMINEN JA KEHITTÄMINEN

Koulutuksenjärjestäjillä tulee olla selkeä prosessikuvaus siitä, kuinka oppisopimuskoulutuksen tukitoimet ja vastuut hoidetaan oppisopimuskoulutuksen aikana. Koulutuksenjärjestäjällä tulee olla myös ajantasainen erityisopetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma siitä, millaisia toiminnan periaatteita ja toimintatapoja heillä on käytössään erityisopetuksen järjestämiseksi.

- 📄 **Erityisopetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (.docx) »**
- 📄 **Oppisopimuskoulutuksen tukitoimien vastuut (.docx) »**

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjä on velvollinen vastaamaan kaikista oppisopimuskoulutuksen johdosta ja valvonnasta. Prosessijohtaminen läpäisee kaikki oppisopimuskoulutuksen vaiheet aina hakeu-

tumisvaiheen henkilökohtaistamisesta suunnitteluun ja toteutukseen ja päättämiseen.

8.2 TUETUN OPPISOPIMUKSEN PERUSTEET -KOULUTUS

Tuetun oppisopimuksen perusteet -koulutus on kehitetty koulutustarkastajille, koulutussuunnittelijoille ja muille oppisopimuskoulutuksen tukitoimiin perehtyville. Koulutuksen tavoitteena on tarjota käytännön harjoitusten avulla tietoa, tukea ja ohjausta oppisopimuskoulutuksen tukitoimien järjestämiseen. Koulutus kehittää osaamista tukea tarvitsevan opiskelijan kohtaamiseen sekä tarjoaa menetelmiä tuen tarpeen tunnistamiseen, tuen suunnitteluun ja tuen toteutukseen.

Koulutuskokonaisuus muodostuu neljästä koulutusiltapäivästä ja verkkoluennoista. Koulutuksen työmuotoina ovat alustusten lisäksi toiminnalliset ryhmäkeskustelut. Koulutuskokonaisuuteen sisältyy oman työn kehittämiseen liittyvä kehittämistehtävä ja sen ohjaus.

LISÄTIEDOT

Validia Ammattiopisto

Seija Eskola

p. 0400 659 651, seija.eskola@validia.fi
tai

Rita Hintsala

p. 044 765 1311, rita.hintsala@validia.fi

8.3 ASIAKASKUUNTELU

Asiakaskuuntelu on fasilitoitu, toiminnallinen ja aito asiakkaan kuuntelumenetelmä, jossa asiakkaalle tarjotaan tilaisuus kertoa ja jakaa kokemuksiaan. Kuuntelujen tavoitteena on lisätä asiakasymmärrystä asiakaslähtöisen toiminnan kehittämiseksi. Kuunteluja voidaan käyttää erilaisten kehittämisprosessien tukena.

Asiakaskuuntelu menetelmänä tarjoaa avoimen ja dialogisen foorumin asiakkaan kuulemiseen ennalta määritelyihin teemoihin. Teemoja voi olla korkeintaan yhdestä kolmeen, jotta kussakin teemassa päästään riittävän syvälle. Haastattelukysymykset muotoillaan sovittujen teemojen mukaisesti. Vaihteluvien ja osallistavien menetelmien avulla luodaan sellaista vuorovaikutusta osallistujien kesken, joka tuo uutta tietoa.

Kuuntelun toteuttaa usein ulkopuolinen fasilitaattori, jonka ei tarvitse välttämättä olla sisällön asiantuntija. Fasilitaattorin tärkein tehtävä on huolehtia ryhmän keskustelun kulusta, saada uutta tietoa sekä kannustaa ideointiin ja ratkaisuehdotuksiin. Rennon, luottamuksellisen ja avoimen tilaisuuden luominen on fasilitaattorin tehtävä.

Oppisopimuskoulutuksen asiakaskuuntelujen osallistujilta (verkostokumppaneit, opiskelijat, työpaikkakouluttajat, työnantajat tai oppilaitoksen edustajat) saadaan autenttista ja reaaliaikaista tietoa asiakkaiden tai verkostokumppanien tarpeista. Kuuntelutilaisuudet toimivat vertaisryhminä ja kokemusten vaihtamisen paikkoina. Asiakaskuuntelut tuovat asiakkaan kokemuksen lähelle, jolloin tarvetta voidaan tarkentaa ja täsmentää yhdessä samaan aikaan.

Kuuleminen avaa asiat aina asiakkaan kokemuksesta ja näkökulmasta, joka saattaa poiketa omastamme. Usein omaa toimintaa esitellään omista sisäisistä prosesseista käsin. Asiakaskuuleminen paljastaa

miten asiakas näkee prosessin ulkopuolelta, omista tarpeistaan käsin. Kuulemisten myötä voidaan suoraviivaistaa toimintoja, jotka eivät tuota asiakkaalle hyötyä.

Asiakaskuuntelut syventävät yhteistyötä asiakkaiden kanssa. Ne tarjoavat nopean ja kustannustehokkaan tavan saada ajantasaista tietoa asiakaskentältä nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Kuunteluihin osallistuneita henkilöitä voidaan kutsua mukaan pitkäkestoisempaan jatkokehittämiseen, jolloin he pääsevät näkemään myös kehittämistoimenpiteiden tulokset.

Asiakaskuuntelut edellyttävät järjestäjiltä asettumista aitoon kuunteluun. Tärkeintä on kuunnella avoimin mielin ja hyväksyä osallistujien mielipiteet, vaikka ne olisivat omien vastaisia. Saatua tietoa pitää myös käsitellä jatkoa varten. Kiteyttämällä tarkoitetaan kuuntelusta esiin nousseiden teemojen muotoilemistä lyhyiksi ja napakoiksi yhteenvedoiksi.

Saatua tietoa jäsennetään niin, että siitä on hyötyä organisaation kehittämisessä. Usein kehittämistyössä saadut ideat jäävät unholaan ja/tai vain pienen joukon tiedoksi. Kiteytyksen tarkoituksena on levittää tiiviissä muodossa kuunteluista saatua tietoa ja kehittämis ehdotuksia.

Kuuntelu on laadullinen tapa kerätä tietoa – kyseessä on havaintojen, huomioiden ja faktan yhteispeli. Tästä syystä asiakaskuulemisiin osallistuneiden määrillä tai toistuvuudella ei ole keskeisintä merkitystä.

LISÄTIEDOT

Stadin oppisopimuskeskus

Projektipäällikkö Arja Koli

p. 09 310 86874, 040 163 8183, arja.koli@hel.fi

LIITE 1: ERITYISOPETUKSEN PERUSTEET OPH:N LUOKITUKSEN MUKAAN

HOJKS:N LAATIMISEN PERUSTEENA KÄYTETÄÄN SEURAAVIA ERITYISOPETUKSEN LUOKITTELUPERUSTEITA

01 = Hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja kehittymisen vaikeudet

Opiskelijat, jolla on diagnosoituja hahmottamiseen, tarkkaavaisuuteen ja kehittymiseen liittyviä vaikeuksia, kuten AD/HD tai ADD.

Jos opiskelijalla on suuria kehitysvaikeuksia ryhmässä ja hän tarvitsee paljon yksilöllistä huomiota ja yksilöllistä tapoja opintojen suorittamiseen, hänet nimetään erityisopiskelijaksi. Myös jos opiskelijalla on suuria hahmottamisen ongelmia, jotka keskeisesti vaikuttavat hänen opiskeluunsa ja hän tarvitsee erityistoimia, hänet nimetään erityisopiskelijaksi.

02 = Kielelliset vaikeudet

Opiskelijat, joilla on vaikeita lukemiseen, kirjoittamiseen ja puhumiseen liittyviä vaikeuksia, kuten vaikea lukiongelma, dysfasia tai dyslexia.

Jos tukitoimen tarve aiemman lausunnon perusteella tai seulontatestissä käy ilmi, että opiskelijalla on suuria vaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa, hänet testataan vielä yksilötestillä. Jos tulokset osoittavat, että opiskelussa tulee olemaan vaikeuksia lukiongelman takia, opiskelija nimetään erityisopiskelijaksi.

03 = Vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt

Opiskelijat, joilla on käyttäytymiseen liittyviä ongelmia, kuten sosiaalista sopeutumattomuutta. Jos opiskelijalla on sellaisia käyttäytymisen ja vuoro-

vaikutuksen ongelmia, että hänen opiskelunsa ei onnistu ilman erityisiä toimenpiteitä, nimetään hänet erityisopiskelijaksi.

Kohdat 1–3 voidaan arvioida oppilaitoksissa moniammatillisesti opiskelijahuoltoryhmässä.

04 = Lievä kehityksen viivästyminen

Opiskelijat, joilla on laajoja oppimisvaikeuksia, mutta ei kuitenkaan kohdan 5 mukaista vaikeaa kehityksen viivästymää.

Diagnoosi on olemassa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan opiskelleilla peruskoulusta.

05 = Vaikea kehityksen viivästyminen (keskivaikea tai vaikea kehitysvamma)

Opiskelijat, jotka ovat saaneet peruskoulussa opetusta toiminta-alueittain ja jotka yleensä tarvitsevat runsaasti henkilökohtaista avustusta päivittäisissä toiminnoissa.

06 = Psykkiset pitkäaikaissairaudet, mielenterveyden ongelmat, päihdekuntoutajat

Jos opiskelijalla on diagnosoitu psyykinen sairaus tai hän on päihdekuntoutuja, hänet nimetään erityistä tukea tarvitseväksi opiskelijaksi.

07 = Fyysiset pitkäaikaissairaudet kuten allergia, astma, diabetes, epilepsia tai syöpä

Jos opiskelijalla on diagnosoitu fyysinen sairaus, joka edellyttää erityisiä tukitoimia, hänet nimetään erityistä tukea tarvitseväksi opiskelijaksi.

08 = Autismiin ja Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet

Jos opiskelijalla on diagnosoitu autismi tai aspergerin syndrooma, hänet nimetään erityistä tukea tarvitseväksi opiskelijaksi.

09 = Liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus, tuki- ja liikuntaelinvammat, cp-oireyhtymä, lyhytkasvuisuus

Jos opiskelijalla on liikkumisen tai motoristen toimintojen vaikeus, joka edellyttää erityisiä tukitoimia opiskelussa, hänet nimetään erityistä tukea tarvitseväksi opiskelijaksi.

10 = Kuulovamma**11 = Näkövamma**

Kohdista 04–11 edellytetään diagnoosit. Ne eivät ole oppilaitoksessa arvioitavia perusteita.

12 = Muu syy, joka edellyttää erityisopetusta

Opiskelija, jolla on opiskelun esteitä, jotka eivät sovi edellä mainittuihin luokkiin. Tällaisia opiskelun esteitä voivat olla seuraavat: opiskelijan koulunkäynti on epäsäännöllistä, eikä syytä ole vielä löydetty; opiskelijalla on päihdeongelma, mutta hän ei ole vielä hoidossa; opiskelijalla on elämänhallinnan ongelmia, joita ei ole saatu järjestykseen; opiskelijan kanssa on yritetty useita toimenpiteitä, mutta mikään ei ole auttanut.

Muita kategoriaan 12 kuuluvia syitä voivat olla aiempi huono koulumenestys, opiskeluvaikeudet, käyttäytymis- ja keskittymisvaikeudet, sosiaaliset ongelmat, alhainen motivaatio, lukivaikeudet ja matematiikan oppimisvaikeudet.

Luokittelun perustana käytetään ensisijasta erityisopetuksen tarpeeseen eniten vaikuttavaa ongelmaa tai oppimisen estettä. Lievät oppimisvaikeudet eivät ole erityisopetuksen peruste. Ne kuuluvat normaalin tukiopeuksen piiriin. Myöskään puhe-, luku- tai kirjoitusvaikeus tai aiempi heikko koulumenestys eivät välttämättä ole erityisopetuksen perusteita. Samoin poissaolot ja suorittamattomat kurssit eivät riitä erityisopetuksen perusteeksi. Erityisen tuen tarve tulee aina osoittaa ja perustella.

Opiskelija, joka on opiskellut peruskoulussa mukautetun opetussuunnitelman mukaan, ei välttämättä tarvitse tukea. Tuen tarve määritellään aina yksilöllisesti, ja tarvetta määriteltäessä huomioidaan opiskelijan kokonaistilanne.

LIITE 2: CASE 1 / OPPISOPIMUS VANKILASSA

LAITOSHUOLTAJAN AMMATTITUTKINTOA SUORITTAMASSA SULJETUSSA VANKILASSA

Suljetussa vankilassa ollaan yleensä tuomion alkuaika. Tämä aika voi olla muutamasta kuukaudesta muutama vuoteen. Aikaa opiskelulle siis löytyy. Suljettu vankila on nimensä mukaisesti laitos, josta ei pääse ulkopuolelle asioimaan. Näin ollen myös opiskelun, niin valmistavan koulutuksen kuin tutkinnon suorittamisenkin tulee tapahtua vankilan sisällä.

Hämeenlinnan vankilassa laitoshuoltajan ammattitutkintoa suorittivat ”putsarit” eli puhtaanapidon töitä rangaistusaikaan tekevät naisvangit. Hyvin monella vangilla on vahva päihdetausta ja rikoksetkin usein liittyvät siihen, huumausaineisiin tai väkivaltaan ja varkauksiin. Näin oli myös tuetun oppisopimuskoulutuksen laitoshuoltajaopiskelijoilla. Päihdetaustan lisäksi lähes 70 %:llä vangeista on todettu oppimisen vaikeuksia. Tämän vuoksi opinnoissa kaivataan lisätukea. Pilottikokeiluun osallistuneista vangeista kenellekään ei tehty henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa (HOJKS), koska heillä ei ollut suurta erityisen tuen tarvetta.

Tuettu oppisopimuskoulutus -hankkeen pilottikokeilu toteutettiin usean eri organisaation yhteistyönä. Hämeenlinnan vankilassa opiskelijat valittiin vankilan ja oppilaitoksen yhteistyönä. Opiskelumahdollisuuksiin vaikuttaa suljetussa vankilassa moni asia. Vangilla tulee olla hyvä motivaatio, hänen on sitouduttava päihteettömyyteen, lisäksi vain tietyillä osastoilla asuvilla vangeilla on mahdollisuus opiskeluun.

Oppisopimus solmittiin opiskelijan, Hämeenlinnan oppisopimustoimiston ja Hämeenlinnan vankilan välille. Valmistava koulutus ja tutkintotilaisuudet ostettiin Kiipulan ammattiopistolta, joka puolestaan osti tutkintotilaisuudet Ammattiopisto Tavastialta. Tuettu oppisopimuskoulutus -hankkeen rahoitus mahdollisti opiskelijoille ylimääräisen työhönvalmentajan ohjaus- ja tukiresurssin opintojen ajalle.

Valmistava koulutus koostui kerran viikossa pidettävistä teoriapäivistä ja työssäoppimisesta, jonka aikana työpaikkakouluttajana toimi vankilan talousmestari, jolla oli sekä puhtaanapidon koulutus että vankka työkokemus alalta. Aloitusvaiheen henkilökohtaistamisen yhteydessä todettiin opiskelijoilla olevan tuen tarvetta etätehtävien teossa ja opiskelunvalmiuksien vahvistamisessa, tutkintosuunnitelman tekemisessä ja vapautumisen tai avovankilaan siirtymisen yhteydessä opintojen jatkosuunnitelmien luomisessa. Työhönvalmentaja oli opiskelijoiden tukena näillä osa-alueilla. Työhönvalmentajan yhteistyö vastuukouluttajan, työpaikkakouluttajan, vankilan opinto-ohjaajan, näyttötutkintomestarin ja projektipäällikön kanssa oli tärkeässä roolissa koko koulutuksen ajan toiminnan mahdollistamiseksi. Suljetussa vankilassa opiskellessa on huomioitava mm. se, että internet/tietokoneet eivät ole vankien käytettävissä ja tehtävät tehdään perinteisesti kynällä ja paperilla. Nykyisin opintojen tukena paljon käytetty valokuvaaminen ja videokuvaaminen ovat myös hyvin rajoitettua vankilaympäristössä.

Työhönvalmentaja oli koulutuksen alkuvaiheessa mukana henkilökohtaistamiskeskusteluissa ja teoria-tunneilla tutustumassa opiskelijoihin ja kartoittamassa heidän opiskelumotivaatiotaan ja -valmiuksiaan. Käytössä oli henkilökohtaistamisasiakirjojen lisäksi mm. osaan.fi-kartoitus ja SWOT-analyysi, joiden pohjalta omat vahvuudet ja mahdollisuudet korostuivat kannustaen näin opinnoissa eteenpäin. Henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja pidettiin säännöllisesti opintojen edetessä. Opiskelijoilla oli näin mahdollisuus reflektoida omien opintojen etene- mistä, kerrata työssäoppimisessa ja teoriatunneilla opittuja asioita, kuten laitoshuoltajan työtehtäviä ja ammattisanastoa sekä suunnitella tulevaa aikataulua opinnoissa ja tehdä tutkintotilaisuuden suunnitelmaa.

Työhönvalmentaja toimi ”tsempparina” ja kannustajana tehtävien ja opintojen suhteen. Työhönvalmentaja kävi vankilalla keskimäärin kaksi tuntia viikossa. Tutkintotilaisuuden lähestyessä opiskelijat tekivät uudelleen osaamiskartoituksen tutkinnon osan perusteisiin verraten työhönvalmentajan ohjeistamana. Tutkintosuunnitelman laatimiseen annettiin myös lisäohjausta. Teoria sisältöön liittyviin kysymyksiin vastasivat vastuukouluttaja sekä työpaikkakouluttaja. Työpaikkakouluttajan rooli korostuu suljetussa vankilassa, ja ohjausosaaminen on erittäin tärkeää, koska ammattitaitoisia työkavereita opiskelijoilla ei juurikaan ole.

Suljetussa vankilassa lisätukea tarvitaan erityisesti siirtymävaiheessa avovankilaan, vapautteen tai koevapautteen. Työhönvalmentajan kanssa kartoitettiin siivousalan koulutuksen jatkumahdollisuuksia ja työpaikkoja sekä oppisopimuskoulutuksen jatkamista avovankilassa. Ennen siirtymistä soitettiin yhdessä oppilaitoksiin ja varattiin aikaa haastatteluun, jossa työhönvalmentaja olisi myös tukena. Lisäksi otettiin selvää koulutuksen rahoitusmuodoista, oltiin yhteydessä TE-toimistoon ja täytettiin yhdessä tarvittavia lomakkeita jne. Pohdinnan alla olivat myös asumisen järjestäminen ja päihdekuntoutusryhmässä aloittaminen vapautumisen jälkeen.

Hämeenlinnan vankilassa suoritettiin tämän pilot-tikokeilun aikana kaksi laitoshuoltajan ammattitutkinnon tutkintotilaisuutta, jotka kumpikin osoittivat, että tutkinnon perusteiden mukaista osaamista voi hankkia ja osoittaa suljetun vankilan ”putsarin” työtehtävissä. Tutkintotilaisuudet järjestettiin vankilan työkohteilla ja oppilaitoksen edustaja, näyttötutkimomestari oli arvioimassa tilaisuutta. Tuetun oppisopimuskoulutushankkeen pilottikokeilun aikana saatiin valmiiksi kaksi osatutkintoa. Molemmille opiskelijoille myös suunniteltiin jatkopolku opintoihin. Yhdelle vapautuneelle opiskelijalle järjestyi opintojen jatkumahdollisuus omalla kotipaikkakunnalla aikuiskoulutuksen lisäkoulutuspaikalla ja toinen opiskelija siirtyi avovankilaan, jonne solmittiin uusi oppisopimus. Työhönvalmentajan tuki poistui hankkeen loppumisen myötä.

Oppisopimuskoulutuksen osalta valmistavan koulutuksen järjestäminen suljetussa vankilassa on kustannuksiltaan lähes mahdotonta toteuttaa ilman n. 12–15 hengen opiskelijaryhmää tai lisärahoitusta. Vankilassa taas ei järjestetä yli 10 hengen ryhmätoimintaa, vaan suositeltava ryhmä koko on 8–10. Eikä ainakaan Hämeenlinnan vankilassa riittäisi 15 puhtaanapidon opiskelijalle työtehtäviäkään. Toki tutkinnon voi suorittaa ilman valmistavaa koulutustakin, mutta käytännössä tämä kohderyhmä tarvitsee valmistavaa koulutusta ja asiantuntevaa työpaikkakouluttajaa. Työhönvalmentajan tuki on mahdollista normaalitilanteessa ilman hankerahoituksen kautta tullutta lisärahoitusta järjestää ainoastaan niille opiskelijoille, joille tehdään HOJKS. Opiskelijat, joille on tehty HOJKS voivat saada oppisopimuskoulutukseen lisärahoituksen erityisen tuen järjestämiseksi. Tuki mahdollistaa käytännössä lisäohjausta n. 12-15 päivää vuodessa opiskelijaa kohden.

Opiskelun on todettu vähentävän rikollisuutta ja edistävän integroitumista yhteiskuntaan. Onkin erittäin surullista kuulla, että ammatillisten opintojen määrä vähenee vankiloissa jatkuvasti opin-

tojen korkeiden kustannusten vuoksi. Nykyisellä valtionosuusrahoituksella, ilman erityisen tuen (HOJKS) lisää, koulutusta on mahdotonta järjestää vankilan pienissä ryhmissä. Rikollisuuden kustannukset ovat kuitenkin Suomessa erittäin korkeat.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen, Optulan mukaan rikollisuuskontrollijärjestelmään kuluu vuosittain n. 1,7 miljardia euroa ja yhteiskunnallisiin kustannuksiin 10,4 miljardia euroa eli yhteensä n. 12,1 miljardia euroa, joka on 6,2 % bruttokansantuotteesta. Yksi vankilavuosi maksaa n. 65 000 euroa ja jokaiseen poliisin tietoon tulleeseen rikokseen kuluu n. 12 500 euroa. Jokainen täysi-ikäinen henkilö maksaa rikollisuuden kustannuksia n. 3 500 euroa vuodessa. Yksikin rikoksettomaan elämään ohjattu henkilö säästää siis reilusti meidän kaikkien verovaroja.

Uusintarikollisuuden ehkäisyyn kannattaa siis panostaa. Työvaltaisiin ammatillisiin opintoihin ohjaaminen on hyvä keino edistää integroitumista työelämään. Tuetun oppisopimuskoulutuksen kautta

yksilöllisten opintopolkujen ja työhönvalmentajan tuella saamme aikaan hyviä tuloksia uusintarikollisuuden ehkäisyssä ja vankien ammatillisessa koulutuksessa. Ammatilliset opinnot suljetussa vankilassa voitaisiin toteuttaa paremmin, mikäli jokainen rikostaustainen henkilö olisi oikeutettu erityisen tuen lisärahoitukseen ja esim. työhönvalmentajan tukeen opinnoissaan. Opintoja suljetussa vankilassa helpottaisi myös mahdollisuus internetin käyttöön ja verkko-opintoihin.

LISÄTIEDOT

Kiipulan ammattiopisto

Kouluttaja Kirsi Ek

p. 050 420 4209, keskus 03 685 21

kirsi.ek@kiipula.fi, info@kiipula.fi

LIITE 3: CASE 2 / MAAHANMUUTTAJIEN OPPISOPIMUS

YKSILÖLLINEN OHJAUS JA TOIMIVAT VERKOSTOT OPPISOPIMUSOPISKELIJAN TUKENA

Koulutuskeskus Salpauksen kokemuksia vuosilta 2010–2012

Oppisopimuskoulutuksen tukimuotojen kehittämistä vastasi moniammatillinen projektiryhmä, johon kuuluivat projektipäällikkönä koulutustarkastaja Marita Nauha, Koulutuskeskus Salpauksen ohjaavia opettajia ja Lahden kaupungin työharjoitteluyksikön toiminnanohjaaja.

Tuetun oppisopimuksen toteutuminen maahanmuuttajien osalta

Maahanmuuttajien oppisopimuskoulutuksen tukemiseksi perustettiin Mamu-tutorverkosto, johon osallistui 13 maahanmuuttajataustaista oppisopimusopiskelijaa ja muutamia aiemmin tutkinnon suorittaneita maahanmuuttajia. Verkoston avulla annettiin vertaistukea tutkinnon suorittajille.

Verkostossa käsiteltiin yhteisesti esimerkiksi työssä oppimisen arvioinnin kysymyksiä ja työehtosopimukseen liittyviä asioita.

Kokoontuminen oli säännöllistä, tapaamisissa käytiin oppisopimuksen ongelmakohtia läpi. Esimerkiksi yhtenä ongelmana esiin nousi suomalaisen työehtosopimukseen liittyvät asiat. Tutorverkoston tapaamisissa vieraili palvelualuejen ammattiliiton edustaja, joka avasi suomalaisen työehtosopimukseen liittyviä asioita. Lisäksi käsiteltiin oppimistyyliä ja oppimisvalmiuksien kehittämistä, työergonomiaa,

arkikielen harjoittamista, työhyvinvointia sekä työnhakua.

Henkilökohtaiset tapaamiset työpaikalla osoittautuivat tärkeimmäksi työtavaksi. Maahanmuuttajien tuen tarve oli erityisesti kulttuurisidonnaista. Suurimpana haasteena on ollut tutkinnon suorittajan kyky ymmärtää vieraassa kulttuurissa oppisopimuskoulutusta, tutkinnon perusteita ja koko näyttötutkintojärjestelmää.

Tuki- ja ohjauspalvelut ovat olleet joustavia ja yksilöllisesti räätälöityjä lähiohjausta, joita ilman oppisopimusopiskelija olisi kokenut jäävänsä yksin. Ilman näitä tukitoimia on todennäköistä, että monen opiskelijan oppisopimuskoulutus olisi purkautunut. Toteutuakseen oppisopimus vaatii laajan verkoston eri ihmisiä. Hankkeen kautta opiskelijalle saatiin yksi tukihenkilö, mikä helpotti opiskelijaa ongelmatilanteissa ja kokonaisuuden hahmottamisessa. Monikulttuuriseen ohjaukseen perehtyneen ohjaavan opettajan tukipalvelut ovat olleet maahanmuuttajille keskeisiä samoin kuin maahanmuuttajien vertaistueen perustuva Mamu-tutorverkosto. Tukitoimintaa voisi kehittää edelleen niin, että mukana toimijoina olisivat myös esimerkiksi TE-toimisto ja kaupungin sosiaalitoimen maahanmuuttajapalvelut.

LISÄTIEDOT

Koulutuskeskus Salpaus

Koulutustarkastaja Marita Nauha
p. 044 708 0561, marita.nauha@salpaus.fi

LIITE 4: CASE 3 / KEHITYSVAMMAISTEN OPPISOPIMUS

OPISKELIJAN TAUSTA

Kyseessä on 19-vuotias Maija, joka on suorittanut peruskoulun mukautetusti erityiskoulussa. Psykologin ja lääkärin tutkimuksissa suoriutuminen on vastannut lievästi kehitysvammaisen tasoa, osin heikkolahjaisen tasoa (matemaattiset taidot). Kirjoitus- ja lukutaito hänen kohdallaan on hyvä. Tietokoneen käyttäminen onnistuu myös suhteellisen hyvin.

Maijalla on paljon arkielämässä tarvittavia taitoja ja hän on päivittäisissä toimissaan pääosin itsenäinen ja omatoiminen. Hän asuu tällä hetkellä vanhempien luona ja tarvitsee heidän apuaan jonkin verran asioiden hoitamisessa (mm. kodinhoidollisissa asioissa).

Peruskoulun jälkeen Maija on käynyt vuoden mittaisen työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen. Kyseisen koulutuksen aikana hän on ollut työharjoittelussa kaupassa 2 kk ja päiväkodissa 2 kk. Varsinkin harjoittelu päiväkodissa on mennyt kaikilta osin erittäin hyvin.

Valmentavan koulutuksen jälkeen Maija on ollut n. 6 kk avotyössä kaupan alalla ja työskentely siellä on mennyt kohtuullisen hyvin. Suurin ongelma on ollut, että avotyöstä saatu korvaus on todella pieni, eikä työnantaja ole halukas ottamaan Maijaa varsinaiseen palkkatyöhön. Maijalle on myönnetty Kelan työkyvyttömyyseläke (toistaiseksi voimassa oleva, alin eläkkeen saajan hoitotuki). Avotyöstä maksetaan 6 €/päivä (Kelan työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi).

Henkilö on kokenut, että hän haluaa kouluttautua ammattiin ja olla enemmän osa yhteiskuntaa. Hyvät

kokemukset aiemmasta valmentavan koulutuksen työharjoittelusta päiväkodissa ovat olleet ajoittain mielessä ja Maija ryhtyy selvittämään miten hän voisi kouluttautua alalle ja löytää lisää merkitystä elämälleen.

Vanhempien ja muun tukiverkoston kautta löytyy paikallinen sosiaali- ja terveysalan järjestö joka voisi auttaa asiassa. Järjestön toiminta on tarkoitettu ensisijaisesti työkyvyttömyyseläkkeellä oleville ihmisille, jotka eivät saa tukea arkeen tai työllistymiseen minkään muun tahon kautta. Ammatillisen koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jää vuosittain suuri joukko henkilöitä, jotka erityisjärjestelyin pystyisivät opiskelemaan ja siirtymään työelämään.

Järjestöllä on juuri meneillään yhteistyöprojekti paikallisen oppisopimuskoulutuksen järjestäjän kanssa, jossa haetaan mahdollisia opiskelijoita ”tuettuun oppisopimuskoulutukseen”. Järjestöllä on oma työhönvalmentaja, joka on valmis auttamaan oppisopimuspaikan etsinnässä sekä muussa ohjauksessa ja neuvonnassa. Ja tämän työhönvalmentajan asiakkaaksi myös Maija pääsee.

HAKEUTUMISVAIHE

Työhönvalmentaja aloittaa yhdessä Maijan, hänen verkostonsa ja muiden eri toimijoiden kanssa selvittämään onko tuettu oppisopimuskoulutus mahdollista toteuttaa. Aluksi kartoitetaan Maijan yleistilanne (haastattelut, aiemmat todistukset/lausunnot ja muut testit).

Maijan vahvuudet:

- kirjoitus- ja lukutaito hyvä
- vuorovapaikutustilanteissa myönteinen, iloinen ja

toiset huomioon ottava.

- matkustaa ja liikkuu itsenäisesti
- tuntee kellon ja ymmärtää ajankulun
- rahankäytössä maltillinen ja kykenee itsenäisesti tekemään pieniä ostoksia
- tulee toimeen hyvin ryhmässä, osaa ilmaista sanallisesti itseään
- osaa käyttää tietokonetta
- kykenee itsenäisesti huolehtimaan pukeutumiseen ja ruokailuun liittyvät asiat

Maijan haasteet:

- uuden oppiminen vaatii paljon toistoja
- matemaattiset oppimisen vaikeudet
- lyhytaikaisessa kuulomuistissa ongelmia

Kun Maijan yleistilanne on kartoitettu, harjoiteltu työelämän pelisääntöjä, sekä elämäntilanteeseen liittyvät asiat käyty läpi, lähdetään etsimään työharjoittelupaikkaa. Tässä vaiheessa tiedotetaan myös muita prosessissa olevia toimijoita, mikä on tilanne ja miten edetään.

Työharjoittelu

Maijan ykkösvaihtoehdoksi työharjoitteluun on valikoitunut päiväkotit, jossa hän on ollut aiemmin harjoittelussa valmentavan koulutuksen aikana. Päiväkodin johtajalla on myös jäänyt hyvät kokemukset Maijasta ja hän ottaa hänet mielellään kuukauden työharjoitteluun. Työnantaja on myös valmis sitoutumaan oppisopimuskoulutukseen, jos harjoittelu menee suunnitellulla tavalla ja kaikki käytännön asiat saadaan sovittelua kuntoon.

Työharjoittelujen alkaessa työhönvalmentaja on opiskelijan mukana työhön perehdytysvaiheessa. Ohjaaminen käytännön työn tekemiseen, työtehtävien sovittaminen opiskelijan taitoja vastaaviksi tehtiin yhdessä Maijan ja työnantajan sekä hänen nimeämänsä työpaikan ohjaajan kanssa.

Työharjoittelun aikana Maija:

- pääsee tutustumaan omiin vahvuuksiinsa ja oppii kohtaamaan omat haasteensa
- saadaan varmistettua, onko juuri kyseinen työpaikka se oikea
- harjoittelee vastuuta työelämän pelisäännöistä
- saadaan realistista kuvaa suunnitellusta oppisopimuskoulutuksesta

Maijan työtehtävät harjoittelujaksolla ovat koostuneet seuraavasti: siivoukseen, ateriapalveluihin ja lastenhoitoon liittyvistä tehtävistä päiväkodilla. Hän on työskennellyt pääsääntöisesti koko ajan oman työparin kanssa ja näin heille on syntynyt luottamuksellinen suhde (kyseinen henkilö voi toimia myös työpaikkaohjaajana oppisopimuskoulutuksessa). Lisäksi päiväkotit on pieni (henkilökuntaa 5 kpl) joka on luonut Maijalla tutun ja turvallisen ilmapiirin työskennellä ja oppia uusia asioita. Maija on myös tullut erittäin hyvin toimeen lasten ja muun henkilökunnan kanssa valoisana ja myönteisen asenteensa myötä.

Työharjoittelun jälkeen tehdään kyseisen jakson arviointi ja tuen tarpeen määrittäminen. Yhteiseen palaveriin kutsutaan Maija ja hänen vanhemmat, työnantaja, työhönvalmentaja sekä oppisopimuskoulutuksen järjestäjän edustaja.

Kokonaisuutena Maijan harjoittelu on mennyt hyvin, ja kaikki osapuolet ovat sitä mieltä, että Maijalla on täydet mahdollisuudet suoriutua oppisopimuskoulutuksesta pienryhmäopetuksessa, ja kun työpaikalle/lähiopetukseen on saatavissa tukea ja ohjausta. Tuleva oppisopimustyöpaikka on myös motivoinut ja sitoutunut tulevaan koulutukseen kaikilta osin. Kun kyseessä on henkilö, joka tarvitsee erityistä tukea, se vaatii oppisopimustyönantajalta kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä.

Myös rahallinen tuki palkkakustannuksiin on tärkeä tuki työnantajalle. Maijan eläke laitetaan oppisopimuskoulutuksen ajaksi lepäämään ja Kela maksaa työnantajalle kuntoutusrahaa n. 550 €/kk koko koulutuksen ajan. Tämän lisäksi oppisopimuskoulutuksen järjestäjä maksaa koulutuskorvausta 250 €/kk. Maijan työaika oppisopimuskoulutuksessa on 30 h/viikko (kaikilta päiviltä maksetaan palkkaa), joten edellä mainitut tuet kattavat suuren osan työnantajan palkkakuluista.

Tietopuolinen opetus

Tietopuolinen opetus toteutetaan paikallisen ammatillisen erityisoppilaitoksen kanssa. Tästä alustavat suunnitelmat ovat olleet jo käynnissä ennen Maijan työharjoittelujaksoa.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjä ja sosiaali- ja terveysalan järjestö ovat yhdessä kartoittaneet/etsineet jo useamman kuukauden ajan potentiaalisia tuetun oppisopimuskoulutuksen työnantajia ja opiskelijoita. Alaksi on kohdennettu kotityö- ja puhdistuspalveluala, mm. kotisiivouspalveluyritykset, päiväkodit ja muut hoitolaitokset ovat lähteneet hyvin mukaan. Myös Maijan työtehtävät päiväkodilla kohdentuvat juuri tälle alalle.

Kaikkiaan useiden työharjoittelujaksojen jälkeen löytyy 8 henkilöä, joilla olisi edellytykset suoriutua oppisopimuskoulutuksesta, jos he saavat lisätukea sekä ohjausta työpaikalla ja tietopuolisessa opetuksessa. Tällä opiskelijamäärällä on mahdollista ammatillisen erityisoppilaitoksen perustaa oma ryhmänsä, jossa kaikki ovat tuetun oppisopimuskoulutuksen opiskelijoita (kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinto, toimitilahuoltaja, kesto kaikilla opiskelijoilla n. 3 vuotta).

Kaikille opiskelijoille tehdään ennen oppisopimuksen solmimista HOPS (henkilökohtainen

opintosuunnitelma) ja HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma).

Kaikilla ryhmän opiskelijoilla on siis erityisen tuen tarve, niin myös Maijalla. Edellä mainitut asiakirjat laatii ammatillisen erityisoppilaitoksen opettaja.

Maijan kohdalla ensimmäisessä Hojks:n laadinnassa ovat mukana myös työhönvalmentaja ja koulutus-suunnittelija. Tämän lisäksi tehdään työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnitelma, johon kirjataan niitä konkreettisia työtehtäviä tutkinnon osittain jotka suoritetaan työpaikalla, oppilaitoksessa vai onko asia jo opittu.

TOTEUTTAMISVAIHE, TUEN TARPEEN ARVIOINTI JA TUEN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Oppisopimuksen solmimistilanteessa on koulutussuunnittelijan, opiskelijan ja työnantajan lisäksi mukana myös työhönvalmentaja erityisesti opiskelijan tukena. Työsuhteeseen liittyvät käsitteet kuten työaika, loma-aika, koeaika, työehtosopimuksen mukainen palkkaus, veroasiat jne. ovat Maijalle osittain vaikeita ja tuttu työhönvalmentaja osaa selventää asioita Maijan kannalta.

Perustiedot oppisopimuskoulutuksesta

- koulutus: kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinto, (toimitilahuoltaja, kesto n. 3 vuotta)
- toteutetaan opetussuunnitelmaperusteisesti jolloin opetusta on mahdollista mukauttaa
- osaaminen suoritetaan ammattiosaamisen näytöillä
- oppisopimuspaikka on päiväkodissa (siivoukseen, ateriapalveluihin ja lastenhoitoon liittyvät työtehtävät), Maija on töissä ma-to 6 h/päivä
- tietopuolinen koulutus tapahtuu ammatillisessa erityisoppilaitoksessa. Lähiopetusta on kerran viikossa perjantaisin 6 h/päivä. Opetus on käytännönläheistä.
- pienryhmässä on 8 opiskelijaa, erityisopettajan lisäksi mukana on työhönvalmentaja
- työhönvalmentaja on säännöllisesti yhteydessä

työpaikalle ja opiskelijaan (työpaikkakäynnit, puhelinpalaverit ja sähköpostit). Tärkeää on tiedonsiirto työpaikan ja oppilaitoksen välillä.

Erityisopetuksen peruste, opiskelun rajoitteet ja tukitoimet (oppilaitoksessa)

- Maijan erityisopetuksen peruste on lievä kehityksen viivästymä.
- Maijalle on laadittu HOJKS, joka päivitetään vähintään 2 krt vuodessa (sekä tarvittaessa). HOJKS-palaverissa käydään läpi edellisen jakson tavoitteet (seuranta ja arviointi) ja asetetaan uudet tavoitteet.
- Oppiminen tapahtuu käytännön työskentelyn kautta (työvaltaiset opetusmenetelmät), jota tuetaan selkokielisellä kuvitetulla oppimateriaalilla. Lähiopetuspäivillä korostuu työvaltainen oppiminen.
- Opintojen jaksotus ja tehtävien pilkkominen, teoreettisten käsitteiden avaaminen, selkeäkielisyys, kuvamateriaalin käyttö, oppimistaitojen vahvistaminen ja tuki tehtävien tekemiseen.
- Opinnoissa huomioidaan matemaattiset oppimisen vaikeudet (käytetään konkreettisia havaintovälineitä ja opiskelijalle annetaan riittävästi aikaa perustehtävien suorittamiseen).
- Tiivis verkostoyhteistyö, etteivät tietopuoliset opinnot jäisi irrallisiksi, vaan yhdistyisivät työpaikalla oppimiseen (opiskelija, työnantaja, työpaikkaohjaaja, työhönvalmentaja, opettaja, oppisopimuskoulutuksen järjestäjä).
- Opettajan ohjauksikäynnit työpaikalla (kartoitetaan työpaikalla tapahtuvat oppimistehtävät).
 - Erityisopettajan konsultaatio käytännön ohjeet oppimisen tueksi yhteistyö mm. poissaolojen ja opintojen etenemisen seurannassa.
- Muilta oppisopimusopiskelijoilta saatu vertaisryhmän tuki on Maijalle merkittävä opiskelua kannatteleva voima.
- Ammattiosaamisen näyttöihin valmistautuminen alkaa opintojen alusta. Tutkintotilaisuuteen valmistautuessaan opiskelija tarvitsee tukea oman osaami-

sen osoittamisen suunnitteluun sekä oppilaitoksen kouluttajalta että työpaikkakouluttajalta.

- Oppilaitoksen tehtävänä on toimia tulkkina ja avata tutkinnon perusteiden kriteeristöä ja ammattitaitovaatimuksia työelämän kielelle.
- Oppilaitos järjestää ammattiosaamisen näyttöjen suunnitteluun ohjauskeskusteluja ja varmistaa tarvittavan tuen yhteistyössä työpaikan kanssa.
- Yhteistyössä huolehditaan rohkaisevasta sekä kannustavasta ilmapiiristä. Tämä vähentää opiskelijan suorituspaineita ja jännittämistä.

Opiskelun tukitoimet ja tuen toteutumisen seuranta (työpaikalla)

- Työhönvalmentajan jatkuvalla ohjauksella varmistetaan tavoitteellinen ja tuen toteutumisen seuranta (ohjauksikäynnit työpaikalla ja puhelisoitot). Työhönvalmentaja varmistaa, että lähiopetuksessa opitut asiat siirtyvät käytännön työtehtäviin.
- Tarkistetaan (työhönvalmentaja ja opettaja) säännöllisesti että työtehtävät ovat opiskelusuunnitelman mukaiset ja toteutumisen edistyminen etenee suunnitelman mukaisesti (kartoitetaan samalla lisäohjauksen tarpeet). Opiskelijalle laaditaan kirjalliset ohjeet päivittäisistä työtehtävistä (selkeät pelisäännöt).
- Työanalyysi käytössä (työtehtävät on pilkottu osiin, työohjekortit).

Esim. maanantai (työpäivä klo 8–14)

Aamupäivä (klo 8–12)

* Aamu-ulkoilussa mukana oleminen, lasten kanssa leikkiminen

* Lasten riisumisessa avustaminen sisään tullessa

* Ruokailu lasten kanssa ja heidän avustaminen + lounastauko

Iltapäivä (klo 12–14)

* Pukeutumisessa avustaminen ulos mentäessä

* Välipalan laitto

* Pienten lasten herättely päiväunilta

* Ruokahuoneen ja keittiön siivous

- Työpaikalla käytössä selkeäkieliset / kuvalliset ohjeet
- Työpaikkakouluttajan tuki Maijalle (työpaikalla tieto opiskelijan tuen tarpeista ja toimivista menetelmistä).

Tavoite

Maijan tavoitteena on suorittaa oppisopimuskoulutus loppuun ja saada suoritettua kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinto loppuun. Tarkoituksena on myös työllistyä kyseiseen yritykseen tai muuhun alan työpaikkaan aluksi ainakin osa-aikaisesti (eläke takaisin käyttöön ja palkkatöitä esim. 2-3 pv/viikko). Yhtenä haaveena on myös tulevaisuudessa siirtyä kokonaan palkkatyöhön. Tärkeää on myös löytää oma paikka (työpaikka) jossa kokee kuuluvansa tärkeänä osana yhteiskuntaa ja yhteisöä.

TUKITOIMIEN KUSTANNUKSET (LISÄRESURSSI)

Maijan kohdalla on tehty hankintasopimus ammatillisen erityisoppilaitokseen johon on määritelty mitä tietopuolinen opetus pitää sisällään. Tämän lisäksi on tehty erillinen sopimus sosiaali- ja terveystieteiden keskeisten oppiaineiden opettajien kanssa (työhönvalmentaja ostopalveluna). Toteutumisseurantaa tästä tehdään 6 kk:n välein.

Sopimukseen on määritelty:

- opiskelijan työhönvalmennus ja säännöllinen yhteydenpito työnantajaan joka toteutetaan tuetun työllistymisen periaatteita noudattaen
 - työhönvalmentaja toimii lähiopetuspäivillä opettajien työparina (6h/viikko)
 - työpaikalla tapahtuva opiskelijan ohjaus, työpaikkakäynnit (0 - 6h/viikko)
- (koulutuksen edetessä opiskelijan itseohjautuvuus lisääntyy, työpaikkakäyntejä vähennetään, työhönvalmentaja tavoitettavissa puhelimitse tarvittaessa).
- työnantajan ja työpaikkaohjaajan kanssa tehtävä yhteistyö
 - viranomaistyö opiskelijoiden tukena
 - tietopuolisen koulutuksen oppien vieminen työpaikalle

Työhönvalmentajan kustannukset Maijan kohdalla ovat n 1200,-/vuosi (toteuma tarkistetaan 6 kk:n välein). Tämän lisäksi työnantajalle maksetaan korotettua koulutuskorvausta 250,-/kk (3000,-/vuosi).

LISÄTIEDOT

Ammattiopisto Luovi

Koulutussuunnittelija Marko Ylisirkka
p. 040 319 3610, marko.ylisirkka@luovi.fi